БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

№ 60 (11963)
1969 оной мартын 12,
среда

Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...ЭНЭ ТАСС ҺОНИН

...АХА ДҮҮ ПАРТИНУУДАЙ ...хоорондын зүблөөндэ бэлэдхэл

...оной намар Будапештдэ Бэлэдхэлэй комиссиин заседани ...толсогдоhоной үндэhөөр, Коммунис ба хүдэлмэришэнэй ...зүблөөнэй материалнуудые бэлдэхэ хүдэлмэришэ бүлэг ...мартын 10-да Москвада хүдэлмэрилжэ эхилээ.

(ТАСС).

...ЭРГЕТИГҮҮДЭЙ ЗҮБЛӨӨН БОЛОБО

...Р-эй Энергетикэ болон электрификациин министерствын ажа...лтэдэй зүблөөн Москвада мартын 10-да болоо. Зүблөөндэ ...д 1968 онойнгоо хүдэлмэриин дүнгүүдые гаргажа, түсэбтэ ...й дүрбэдэхи жэлэй зорилгонуудые хараалба.

...нэ техникые үндэhэ болгон манай ороной энергетикэ хүг...э министр П. С. Непорожний элидхэл соогоо хэлээ. — ...ашэ хүсэ үйлэдбэрилгые нэгэдхэн томодхолго мүнөөнэйнь ...онсо шанжэ болоно. Тепловой 25 электростанци миллион ...киловатт хүсэтэй болонхой. Назаровска ГРЭС-тэ 500 — мян...ватт, Славянска ГРЭС-тэ 800 мянган киловатт хүсэтэй голов...блогууд ашаглалгада оруулагдаа.

...гашад байгша ондо 12 миллион киловатт хүсэтэй шэнэ ба...ые ашаглалгада оруулха юм. Эхэ оронойнмай Европын ху...польскэ, Костромской, Лукомльско, Эстонско ГРЭС-үүдэй ...агрегадууд хүдэлжэ эхилхэ. Змиевскэ, Конаковско, Бурш...ГРЭС-үүд, мүн бусад томо электростанцинууд түрүүшын ток ...

...ые ашаглалгада оруулагдаха олохон барилга техническэ ...ар хүсэд хангагдадаггүй, барилгын материал болон түхеэ...рэм саг дары абадаггүй байhаар гэжэ министр хэлээ.

...тигүүд тосхон hууринуудые электрын элшэ хүсөөр ханга...й ехэ түсэбтэй. Жэшээлхэдэ, 280 мянган километр зайда ...утаhа шэжэм татагдаха юм.

...тэй электро-дамжуулгын лининүүдэй барилга ба тэдэнние ...одорхойлбол, Экибастуз-Центрэй хоорондо 1,5 миллион ...ряженитэй постоянно ток гүйлгэхэ ЛЭП-эй барилга энерге...ы жэлнүүдтэ хүгжөөхэ хэрэгтэ шухала удха шанартай. Зу...ктротехническэ промышленностиин министерствын эмхинүүд...нэ линиин түхеэрэлгэнүүдые ухаалан бүтээхэ хэрэг ха...роорнуудhаа хожомдожо байнхай.

...шэнжэлгын институдуудай хүдэлмэрине саашадаа hайжа...нергетигүүдые бэлдэхэ асуудалнуудые зүблөөндэ хабаадаг...н хэлсээ.

...эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секре...П. Кириленко, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэг...шэ М. Т. Ефремов болон бусад зүблөөнэй хүдэлмэридэ ха...

(ТАСС).

ҺУНГАГШАДАЙ АЖАГЛАЛТА

Хяагта городой hунгуулиин Ленинскэ участогта hаяхан хүн зон олооробо сугларба. Тэдэнэр арадайнгаа кандидадуудтай уулзахаяа ерээ.

Суглаанай нээгдэhэнэй hүүлээр аймагай, городой Соведүүдэй депутадуудта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэгшэдэй этигэмжэтэ нюурнуудта үгэ үгтөө. Хамагай түрүүндэ үгэ абаhан этигэмжэтэ нюур нүхэр Капитулин hунгуулиин Свердловско округоор городой Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэhэн Михаил Петрович Андреевэй намтартай hунгагшадаа танилсуулба. Нүхэр Андреев 1039-дэхи ДУ-гай түмэршэ дархан, коммунис ажалай ударник юм. Тэрэ ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Ургажа ябаа багашуулые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эсэхэ сусахые мэдэнгүй, оролдосотой hайнаар ажалладаг тус городой 8 жэлэй hургуулиин багша З. Л. Зиновьева hунгуулиин Потанинска округоор городой Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэнхэй. Тэрэшэлэн аймагай Соведэй депутадта кандидадууд — аймагай прокурор Р. Ц. Жамбалов, хилээмэнэй заводой бригадир Е. В. Михайлова, врач Д. Л. Дамбаева, мүн аймагай Соведэй депутадта кандидадууд — городской ажалшадай ажаhуудалай эрилтэ хангадаг комбинадай оёдолшон Ц. Б. Трубачеева, АТП-гай шофер А. К. Карелин, хилээмэнэй заводой кочегар Д. Б. Бадмажапов болон бусад hунгагшадтайгаа уулзахадаа, тэдэнэрэй үзүүлhэн этигэл найдабариие харюулан, үгэhэн захяаень хүндэтэйгөөр дүүргэхэ байhанаа мэдүүлбэд.

Уулзалга дээрэ 9 хүн үгэ хэлэхэдээ Соведүүдэй мүнөө байhан депутадууд тушаа тогтоо. Тиихэдээ городые болбосон түхэлтэй болгохо талаар hунгагшадайнгаа захяае хүсэд дүүргэжэ шадаагүй гэжэ тэмдэглэhэн байна. Тэрэшэлэн коммунальна предприятинуудай комбинат, мүн гэр байрын управлени хангалтагүйгөөр хүдэлмэрилөө гэжэ тэмдэглэбэ. Гадна хүүгэдые хүмүүжүүлгэ hайжаруулгада болон бусад асуудалнуудые шиидхэлгэдэ анхаралаа хандуулха тухай захяа үгтэhэн байнгаа.

hүүлээрнь 1-дэхи hургуулиин уран hайханай бүлгэмэйхид концерт харуулаа.

С. БАДМАЕВ.

МАРТЫН 16

Нютагай Соведүүдые hунгаха үдэр

Владимир Александрович Герасимов Улаан-Үдын ноохо угаадаг фабрикын түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн юм. Тэрэ ажалдаа оролдосотой hайнаар хандажа, ехэ амжалта түйлана. Мүн ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байна.

В. А. Герасимовые хоёрдохёо Улаан-Үдын Октябрьска районно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэhэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. А. Герасимов.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ЗАЛУУШУУЛАЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЭ

hаяхан Захааминай аймагай Далахайн совхозой хоёрдохи отделениин клуб соо хүн зон олооробо сугларба. Тэдэнэр бултадаа hайндэрэйхеэр хубсаланхай, үбгэн залуугүй хүхюутэй зугаа наада дэлгэнэ. Энэньшье ойлгосотой. Энэ отделениин хүдэлмэришэд бултанай этигэл найдабариие харюулжа шадаха, ажалдаа hайн амжалта түйладаг нэгэ нүхэрөө аймагай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлхэеэ hунгалтын урда тээхи суглаанда ерэhэн байгаа бшуу.

— Хэниие кандидадаар дэбжүүлхэнь ааб?

— Ши дуулаагүй гүш?

— Манайл эндэхи хүн гэлсэнэ. Тоошню мэдэнэгүйб.

Иимэрхүү хөөрэлдөөншье болоно.

Уданшьегүй сугларагшад hуурияа эзэлжэ, hунгалтын урда тээхи суглаан эхилбэ.

Отделениие эрхилэгшэ Бадма Доржиевич Базаров ендэр дээрэ гаража, нютагай Соведүүдтэ hунгалтын бэлэдхэл тухай тобшохоноор хөөрэбэ. Удаань нүхэр Базаров отделениингээ түрүү малшадай нэгэн Цырен-Дулма Ринчиновна Дашапиловае Захааминай аймагай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлхэ гэhэн дурадхал оруулба.

Энэ дурадхалыень суглаанда ерэгшэд нэгэн дуугаар дэмжэжэ, Цырен-Дулма Дашапиловае аймагай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлхэ гэhэн шиидхэбэри абтаба.

Цырен-Дулма эдир залуу басаган. hаяхан 20 наhатай болоо. Ленинскэ комсомолой гэшүүн. 1966 ондо Санагын дунда hургуули дүүргэhэн юм. Тэрэ сагhаа хойшо түрэл нютагтаа малшанаар хүдэлжэ, ажахынгаа баялигые бүри арьбадхажа, баян дэлгэр байдалтай болохо хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулалсажа эхилээ.

Цырен-Дулмын аба Ринчин Дашапилов, эжынь Санжад Цыденжапова хорёод гаран жэлэй саада тээ долоон жэлэй hургуули дүүргээд, мүнөө хүрэтэр нютагайнгаа колхозой (мүнөө совхоз болонхой) мал ажалда хүдэлнэ. Тэдэнэр яhала баян дүй дүршэлтэй болоhон, ажахын түрүү малшадай зэргэдэ хододоо ябалсадаг юм. Тиимэл хадань Цырен-Дулма сэл багаhаан эхилжэ, эжы абатайгаа хамта ябалсажа, адууhа малда абьяастайгаар хүмүүжүүлэгдэhэн байгаа бшуу. Зунайнгаа амаралтын үедэ аба эжынгээ ажалда туhалалсажа, хүдэлмэриинь нюусые ойлгоhон байха. Тиимэл хадаа ажал хүдэлмэридэ ушардаг бэрхэшээлнүүдhээ айнгүй, арбадахи класс дүүргээд, малшан болохо гэжэ шиидэhэн байгаа ха юм. Тэрэнэй малшан болохоор шиидээд байхадань, «шимнай яанабши, институдта орожо hураял» гэжэ хэлэhэншье хүнүүд байха. Теэд Цырен-Дулма басаган өөрынгөө шиидхэбэри хубилгаагүй. Малшан болохо зорилгоёо хүсэндэнь хүргэжэ шадаа. Иимэл байха ёhотойл даа, Ленинскэ комсомолоор хүмүүжүүлэгдэhэн мүнөө сагай залуу үетэн!

Түрүүшын хоёр жэл соо Цырен-Дулма hаалишанаар хүдэлөө. Багаhаан эхилжэ адууhа мал харууhалха дүршэл шадабаритай болоhон туладаа, нютагайнгаа бэрхэ hаалишадhаа дутуугүй hайнаар хүдэлжэ эхилhэн юм. Хэды тиимэ байбашье, ажалдань бэрхэшээлнүүд ушардаг байгаа. Тиимэ сагай тохёолдоходо, дүршэлтэй малшадта, мэргэжэлтэдтэ хандажа, зүбшөөл заабари абадаг байhан. Тиигээд тэрэнээ заатагүй дүүргэхые хүсэхэ, үдэр бүри оролдохо.

Үдэр хоногой үнгэрхэ бүри ажал хүдэлмэридөө башаржа, түрүүшүүлэй зэргэдэ оролсоhон байна. hаалишанаар хүдэлhэн үе соогоо hү hааха, тугал абаха түсэб даабаряа хододоо дүүргэжэ ябадаг байhан.

Үнгэрhэн намар Цырен-Дулмын түрэл «Байкал» колхоз мяхалиг мал үсхэбэрилхэ тусхай шэглэлтэй совхоз болгогдоо hэн. Тиихэдэ ажахын олонхи малынь hаагдахаяа болижо, hаалишадай тоо үсөөрөө бэлэй. Цырен-Дулма тэрэ сагhаа хойшо мал адуулагша болоод, урагшатай hайнаар хүдэлжэ байна. Харууhалдаг малынь энэ жэлэй хүйтэн үбэлые ехэ ядаралгүйгөөр үнгэргэжэ байнхай.

Эдир багаhаан ажал хүдэлмэридэ дуратайгаар хүмүүжүүлэгдэжэ, хүдэлжэ эхилhээр hайн үрэ дүнтэй ябаhан лэ хадань нютагайнь үбгэд хүгшэд, үетэн нүхэдынь Цырен-Дулмые аймагай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлээ ха юм даа.

— Бэрхэл басаган юм даа. Бүри багаhаан хойшо малда дуратайгша hэн. Мүнөө малшан болоод, ямаршье хүнhөө дутуугүй hайнаар хүдэлнэ,— гэжэ Цырен-Дулма тухай нютагайнь үбгэжөөл Цыбикжап Балданов суглаанай дүүрэхэ үедэ хэлээ hэн.

Нютагаархинайнгаа этигэл найдабариие харюулхын түлөө үнөө hайнаар ажаллажа ябаарай, Цырен-Дулма!

В. БАЛЬЖАНОВ.

...АРХАН СОЛОЁО АЛДАРШУУЛАГША

...ол хара хилэн телогрей... ...бахагар бэхи бэетэй үбгэ... ...оолтотой шэнэhэн тёсой ...табигдаhан хүлтэй модон ...дээрэ хабтагайнуудые та...рта хэжэ байба. Хараха ...даруу зантай хүн шэнги. ...ньше заралгүй шэнги ...жалжа байhан юумэеэ бол...найхоноор яб байса тал... «Түргэн түүхэй, удаан ... гэжэ хэлсэдэгэй ёhоор. ...эй гарта ороhон юумэн ...гэ хоноогдон, бэлэн бол... залуу тээшээ табигдана. ...оор, болгоомжотой зохи...рихэдань хэhэн юумэ...оолтотой түргэнөөр бүтэ...аа гаргагдана.

... залуу утатай, гурба-хүр...агай зэргэлүүлэн холбожо ...бэлжэн харша модо ха... тэрэнэй юуншье hыень ...хэлэхэгүй. Үбгэнэй ха...тайлаатай байhан тэрэ мо... hонирхуулагдаба.

...ай опаловка гээшэ. Ба... дээрэ багана бодхоходоо, ... hуурине бэхидхэн шудха...шалта хэхэ хэб болодог ...—гээд Аюров үбгэн тайл...

... дархан Доржи Аюров ...мнай ниислэлэй промышленна барилганууд дээрэ олон жэлдэ хүдэлжэ байhан барилгашан. Тэрэнэй гараар Улаан-Үдымнай олохон шэнэ барилганууд бодхолсогдоhон байна. Жэшээлхэдэ, мяханай комбинадай холодильник, тэндэ туд бүридөө 500 хүнэй байха хамтын 3 байра, ноохо угаадаг фабрика, 6-дахи хилээмэнэй завод, гүрэнэй архив, аптекын управлениин склаууд, кондитерскэ фабрика болон бусадай барилгые бодхолсоhон, мүнөөшье тэдэ барилгануудай заримые тэрэ дүүргэлсэжэ байха юм.

А. Г. Зубковой хүтэлбэрилдэг коммунис ажалай комплексно бригада мүнөө ноохо угаадаг фабрикада склад барижа, кондитерскэ фабрикын байшан бодхожо байна. Нүхэр Аюров эдэ хүдэлмэринүүдтэ хабаадалсан, тэдэ барилгануудай модон хэрэгсэл бэлэдхэлсэнэ.

Нүхэр Аюров шулуун сэбэр сэдьхэлтэй, үнэн сэхэ хүдэлмэришэмнай юм. Бидэнэйнгээ дунда эгээн хүндэтэй хүмнай гээшэ,—гээд 7-дохи барилга хабсаралгын управлениин мастер В. К. Пантелеев хэлэнэ.

Доржи Аюров олохон залуу хүдэлмэришэдые өөрынгөө мэргэжэлдэ hургахынгаа хажуугаар, хэды наhажаал болобошье, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхын түлөө оролдоно. мүнөө 15-дахи ГПТУ-да ажалайнгаа сагhаа гадуур hуралсажа байнхай.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай жэлнүүдтэ Хойто-Кавказда фронт дээрэ ябажа, хүндөөр шархатаhан байгаа.

Республикымнай ажалай түрүүшүүлэй нэгэн Доржи Аюров 1966 ондо эрхим барилгашан байhанайнгаа түлөө Ленинэй орденоор шагнагдаhан байна. «Германиие илаhанай түлөө» медаль, РСФСР-эй социалис мүрысөөндэ эрхилэгшэ» гэhэн значок тэрэнэй алдарта хэрэтэй гэршэ бололсоно. РСФСР-эй Верховно Соведэй, мүн Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотанууд энэ эрхим барилгашанда барюулагдаhан байха юм.

Нютагай Соведүүдые hунгаха hунгуулиин урда тээхи үдэрнүүдтэ нүхэр Доржи Аюров ажалшадай депутадуудай Октябрьска районой Соведэй депутадта кандидадаар hунгуулиин 53-дахи округhоо дэбжүүлэгдэhэн байна. Тэрэ хадаа hунгагшадай этигэл найдабариие харюулжа шадаха арадаймнай эрхим кандидат.

Н. ЦЫБЕНОВ.

...ҮЙДХЭЛТЭ ААША ГАРГАГШАДТА ХАРААЛ ШЭНГЭГ!

...ядай республикын ажалшад маоистнуудай хорото ябуулгануудые эрид шууд буруушаана

...ЭНШЭХӨӨР БЭШЭЛ

...мүрэнэй эрьеhээ дуул...ай абяан манай рес...ратор сууряатан ерэ...үрхэл түрүүлбэ. Эхэ ...нангин хилэ сахижа, ...ал шадар баатаршал...аhан совет хилын 31 ... тоодо манай локо...заhабарилгын заводой ...hан Николай Петров ...

...хэр Николай Петров ...тоо бусажа ерэхэеэ ... энэ амгалан сагта ... бэшэл.

... газетын фотокоррес...он Николай мартын ...оронной хилэ хитад бу...ай дабан ороходо ...ураг буулгажа үрдеэ. ...муухай ааша гаргаг... тэрэнэй залуу наhые ...

... нангин хилэ сахи... ёhоор наhа бараhан хилын харуулшад алба хэжэ байhан газартаа хүдөөлүүлэгдээ. Николай Петровой түрэлхид тэндэhээ бусажа ерэбэ. Пекинэй засагаархидай гаргаhан зэбүүрхэмэ муухай аашые нюдөөрөө хараhанаа, шархатаhан совет хилын харуулшадые зобооhыень Николайн түрэлхид заводой хүдэлмэришэдтэ хөөрэжэ үгөө.

Заводой кинематографистнууд өөрынгөө нүхэр Николай Петровой дурасхаал болгон, тэрэнэй ажал, ажабайдал тухай фильм буулгаха гэжэ шиидээ.

Эдэ үдэрнүүдтэ заводой залуу хүдэлмэришэд ДОСААФ-ай зэргэдэ олоороо орожо байнхай. Тэдэнэр сэрэгэй мэргэжэл шудалха, хэрэгтэй болоо hаань хилын харуулшад боложо. Эхэ оронойнгоо хилэ сахилсаха байhанаа мэдүүлнэ.

В. КАТОК.

Жагсаалда зогсохоор бэлэн

Түрүүшын халаанай дүүрэхэ үедэ Улаан-Үдын сэмбын фабрикын хэдэн зуугаад хүдэлмэришэд бүд нэхэлгын цехтэ сугларанхай. Коммунис ажалай предприятиин директор Клавдия Павловна Альцман митинг нээхэ зуураа, совет-хитад хилэ дээрэ Пекинэй засагаархидай үүсхэhэн харата аашанууд тухай сугларагшадта тодорхойгоор хөөрэжэ үгэбэ.

Трибуна дээрэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадалсаhан, Хитадай газар дээрэ япон интервентнүүдые бута сохилсоhон Николай Васильевич Вельмезев: хилэ дээрэ Мао Цзэ-дунай бүлэгэй үүсхэhэн хорото аашанууд совет хүн бүхэниие зэбүүрхүүлнэ. Хитад арадые япон интервентнүүдэй дарлалтаhаа сүлөөлхын тула дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ хэдэн мянган совет солдат ами наhаяа үгэhэн байгаа. Энээниие хитад арад, Хитадай коммунистнууд мартаа гэхын аргагүй. Теэд Пекинэй засагаархид лэ өөhэдынгөө бүхы политикын буруу hурэхэдэнь, элдэб аашанууды, нэн түрүүн Советскэ Союзда, социалис гүрэнүүдтэ эсэргүү аашануудые эмхидхэдэг болоо. Игэжэ тэдэнэр американ болон Баруун Германиин империалис хархисуудай магтаалда орожо, тэдээнтэй холбоо барисаатай болохо hанаатай. Бидэнэр, бүхы совет хүнүүд, харата аашануудаарнь зэбүүрхэхэ зуураа, хитад арад hүүлэй hүүлдэ социализмын замда орохо бээз гэжэ найданабди,— гэбэ.

Бүд нэхэгшэ комсомол Полина Дычкова үгэ абажа, фабрикын залуушуулай түрэл оронойнгоо хүсэ шадалые бэхижүүлхын, Эсэгэ ороноо хамгаалхын түлөө жагсаалда зогсохоор бэлэн байhыень элирхэйлэн мэдүүлбэ.

Митинг дээрэ халаанай мастер П. А. Варфоломеев, пенсионер В. А. Федоренко болон бусад үгэ хэлээ. Нэгэн дуугаар баталан абаhан резолюци соогоо сэмбын фабрикынхид ажалайнгаа амжалта арьбадхаха, Совет оронойнгоо Зэбсэгтэ хүсэнүүдые улам бэхижүүлхэ хэрэгтэ өөhэдынгөө хубитые оруулха байhан тухай мэдүүлнэ.

Манай корр.

МАНАЙ ХИЛЭ НАЙДАМТАЙ

Совет-хитад хилэ дээрэ Маогой удамаршадай гаргаhан ааша Совет ороной ажалшадай дунда тон ехэ зэбүүрхэл түрүүлнэ. Энээндэ зорюулагдаhан олон тоото ажалшадай хабаадалгатай митинг Хяагтын аймагай Наушки станцида уржадэр үнгэргэгдэбэ.

Митинг дээрэ үгэ хэлэhэн Наушки станциин узелай начальник П. П. Михайлов, станциин узелай парткомой секретарь Ю. С. Смольников, түймэр сарагша Г. Н. Булян, түмэр замай хүдэлмэришэд К. Н. Соловьева, В. М. Мясников гэгшэд оронойнмай Алас-Дурнын хилэ дээрэ хитадуудай үүдхэhэн харата муухай аашые эрид буруушаажа байhанаа мэдүүлбэд.

— Марксизм-ленинизмын hургаалда урбалта хэжэ, хитад арадай хүгжэлтые хойшо татаhан Маогой бүлэгэйхидэй эзэрхэг түримхэй политика бэелүүлжэ эхилhэниинь бүгэдэндэ мэдээжэ. Тэдэнэр совет, хитад арадуудай хоорондохи хани барисаанда хоро хүргэхые оролдоно. Энэ зэрлиг hэдэлгээрээ тэдэнэр юушье түйлахагүй. Манай ороной хилэ найдамтай харуултай, ямаршье дайсанда шанга сохилто үгэхэ шадалтайбди,— гэжэ үгэ хэлэhэн эдэнэр мэдүүлhэн байна.

Маогой бүлэгэйхидэй гаргаhан муу муухай аашые иимэ митингнүүд Хяагтын трикотажна фабрикада, мүн аймагай колхоз, совхозуудта боложо дүүрэбэ.

С. БАДМАЕВ,
манай штатнабэшэ корр.

...ата аашануудаар зэбүүрхэнэ

...ондо аймагай партий...дэй суглаан болоо. ... хилэ дээрэ Хитадай ... гаргаhан харата ...нууд тухай КПСС-эй ... нэгэдэхи секретарь ...нов элидхэбэ.

... дээрэ үгэ хэлэhэн ...хозой түрүү хонишон ... Р. Х. Доржиев иигэжэ ... Хитадай засагаархидай ...рата аашанууд тухай ... hурхэ сэдьхэлдэм зэ...гэ ехэ түрэнэ. Өөhэ...дын болон дотоодын ... буруу hүрэхэдэ Маогой ... зэрлиг аашануудые ...ниинь мэдээжэ.

... хүдөөгэй ажалшад, ...лнингаа, түрэл совет ...нгаа политикые бүри мүhэн дэмжэнэбди. Ажал хүдэлмэридөө шэнэ амжалта түйлажа, совет оронойнгоо оборонно хүсэ шадал бэхижүүлхые уряалнаб.

Тэрэшэлэн энэ суглаан дээрэ «Знани» бүлгэмэй аймагай отделениин харюусалгата секретарь Ю. Н. Болдырев, Анаагай совхозой парткомой секретарь Р. Ж. Шангинов, районой военком Н. Г. Жабдоржиев болон бусад үгэ хэлэжэ, Пекинэй этэгээдүүдэй хорото аашануудаар зэбүүрхэжэ байhанаа мэдүүлбэ.

Ажалшадай митинг, суглаанууд Үдын, Георгиевска, Анаагай совхозуудта, Хоринн леспромхоздо, эндэхи дунда hургуулида болон барилгын эмхидэ болобо.

Ж. БАДМАЕВ.

ХИЛЭМНАЙ НАНГИН

— УЛААН-ҮДЫН АЙМАГ. Уржадэр «Байкал» племхоздо болоjо үнгэрhэн митингдэ 130 гаран хүн хабаадажа, Хитадай засагаархидай үүдхэhэн харата муухай аашануудые эрид буруушаажа байhанаа мэдүүлбэ. Посельск тосхондохи фермын мал адуулагша, дала наhаяа хүрэжэ ябаhан Павел Георгиевич Ступаков зоной урда үгэ хэлэхэдээ:

— Хитадай мүнөөнэй хүтэлбэрилэгшэд хадаа манай Совет гүрэндэ хоро хүргэжэ, элдэб зэбүүрхэмэ аашануудые гаргажа байна. Манай социалис ороной хилэдэ тэдэнэр бү дүтэлэг! Хилэмнай нангин, хамгаалха хүсэн бии,—гэбэ.

Энэ митингдэ тракторист А. Г. Бурдуковский, үнинэй hаалишан А. А. Бронникова, агроном В. К. Загузин гэгшэд үгэ хэлэжэ, совет хилэ дээрэ хитадай гаргаhан зэрлиг муухай аашаар зэбүүрхэжэ байhанаа мэдүүлбэ. Митингдэ хабаадагшад Совет правительствын нотые бүримүhэн hайшааhан тухай резолюци абаба.

Н. МИХАЛЕВ.

Механизаторай мэргэжэл шудалагты, басагад

ҺАЙН ҮҮСХЭЛ ДЭМЖЭГДЭЭ

Түнхэнэй аймагай Туранай совхозой механизаторнуудай байшанда суббото бүхэндэ залуу хүбүүд, басагад сугларадаг болонхой. Ушарынь юуб гэхэдэ, шэнэ жэлhээ хойшо эндэ эмхидхэгдэhэн трактористнуудай курсада 14 комсомолшууд hурана. Тэдэнэй 8-иинь басагад.

«Басагад — тракторта hуугты!» гэhэн Мухар-Шэбэрэй аймагай «Родина» колхозой басагадай уряае халуунаар дэмжэhэн Н. Шагдурова, Е. Цымбылова, Р. Молонова, В. Имеева, Ж. Бильдуева, М. Соктоева, Д. Холхоева, Ц.-Х. Манзарова гэгшэд механизаторнууд болохо гэжэ шидээд, мүнөө курсада hурана. Совхозой механигууд — Б. Л. Манзаров, Ш. А. Ошоров, Б. Л. Маншеев, агроном Б. Ж. Борхонов гэгшэд эндэхи залуушуулые техническэ мэргэжэлдэ hургана.

Машина, техникын бүхы детальнуудые ухаандаа бүхөөр хадуухань бэрхэтэй. Тиигэбэшье басагад бэрхэшээлнүүдhээ айнагүй. Ехэ юумэ ойлгожо абахые оролдоно.

Мартын 15-hаа МТМ-дэ ошожо, курсантнууд заhагдажа байhан тракторнуудай бүхы детальнуудтай хүсэдөөр танилсаха юм. Мүнөө жэл тэдэнэр механизаторнуудай курса дүүргэhэн тухай үнэмшэлгэ абаха. Тиигээд хойто жэл мэргэжэлээ улам дээшэлүүлжэ, ёhотой трактористнар болохо юм.

Л. ИРИНЦЕЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: трактористын мэргэжэл шудалагшад Ц-Х. Манзарова (зүүн гарhаа), Ж. Бильдуева, М. Соктоева, В. Имеева гэгшэд ээлжээтэ хэшээлдээ.

Авторай фото.

КОММУНИСТНУУД— МҮРЫСӨӨНЭЙ МАНЛАЙДА

100

Зуун жэлэй ой. Коммунис партиие, Совет гүрэниие байгуулагша агууехэ багша В. И. Ленинэй мүндэлһөөр 100 жэлэй ой. Эдэл үгэнүүд олон түмэнэй сэдьхэлые, оюун бодолые элшэ хүсэтэйгөөр, гүн гүнзэгыгөөр эзэлэнхэй. Хүн бүхэн энэ гайхамшагта һайндэрые бодото үрэ дүнтэй хэрэг үйлөөр угтаха гэһэн эрмэлзэлтэйгээр ажаллана.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн баярай угтамжын ехэ бэлэдхэл хадаа түсэбтэ табан жэлэй барагдаха үетэй тудалдажа, бүришье эршэ хүсэтэйгөөр, ажалай болон политическэ дэбжэлтын оршон байдалда ябажа байһаниинь эли ааб даа. Иимэ байдалда манайшье леспромхозой коллектив хүдэлжэ байна. Ойн баярые угтуулан абаһан 1968 оной социалис уялгаяа манай предприяти яһала амжалтатайгаар дүүргээ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй болоно.

Манай леспромхоз хадаа 1968 оной туршада 560 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ түсэбтэй байгаа. Тэрэ даабаряа үлүүлэн дүүргээбди. Түсэбһөө гадуур хоёр мянган кубометр барилгын модон бэлэдхэгдэһэн жэшээтэй. Абаһан продукцияа саашань худалдан ябуулха жэлэй түсэб 103 процент дүүргэгдээ гэхэ гү, али түсэбһөө гадуур нэгэ миллион 70 мянган түхэригэй продукци модо хэрэглэгшэдтэ үгэһэн байнабди. Манай коллективэй абаһан социалис уялга соо 700 мянган түхэригэй продукци худалдаха гэһэн байгаа.

Иимэ амжалта өөрөө зүн дэгээн хүрэжэ ерээ бэшэ. Энэ хадаа эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэриин, хүдэлмэришэдэй, инженер болон техникүүдэй габшагай ажалай, шадамар хүтэлбэриин үрэ дүн гэжэ хэлэхэ уялгатайбди. Нэн түрүүлэн леспромхозой шиидхэхы шанжатай участогууд дээрэ сэхэ хүдэлжэ байгаа коммунистнуудай жэшээтэ ажалай, элсүүлхы эмэлзэлэй үрэ дүн гэжэ тооломоор. Тиимэ байхашье ёһотой байна. Ушарынь хадаа леспромхозой партийна организациин бүридэлдэ ородог 189 коммунистнуудай 110-ниинь модо отололгын, шэрэлгын, болбосоруулгын, ашаалгын гол хүдэлмэридэ хабаадажа ябана ха юм. Тиигэхэ зуураа тэдэнэй дундаһаа халаанайнгаа нормо дүүргэдэггүйшүүл гэжэ огто байдаггүй бшуу. Гэхэтэй хамта бултадаа ажалай эрхим жэшээ харуулжа ябадаг. Тиимэл хадаа 49 коммунистнууд коммунис ажалай ударнигууд гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ зүүнэ, бэшэ 61-ниинь энэ алдар солодо хүртэхын түлөө хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр оронхой.

Энээхэн хэдэн тоо, баримтанууд хадаа коммунистнуудай һайнаар, үрэ дүн баянтайгаар хүдэлжэ ябаһые, өөрынгөө абаһан, бүхы коллективэй абаһан уялгые хүсэндэнь хүргэхын түлөө үнэн зүрхэнһөө, харюусалга ехэтэйгээр ажаллажа байһые бодотоор гэршэлнэ. Коммунистнуудай ударидадаг «К-700» поезднуудай нүхэр В. Г. Батаровай, тепловозой — нүхэр С. С. Масловай, модо шэрэдэг автомашинануудай — нүхэр В. М. Кровец гэгшэдэй экипажнууд нара бүриингөө нормые ходо үлүүлэн дүүргэжэ байдаг шуу.

Модо бэлэдхэл дээрэ бага комплексно бригаданууд шиидхэхы һуури эзэлдэг гээшэ. Тэдэнэй эбтэй зетэй, габшагай, шадамар бэрхэ ажалһаа ехэ юумэн дулдыдаха байна ха юм. Тиимэһээ леспромхозой партком, дирекци хадаа бага комплексно бригадануудай хүдэлмэриин эмхидхэлдэ анхаралаа онсо хандуулдаг, түрүүшүүлэй ажалай дүй дуршалые бултанай хэрэг болгохо гэжэ ходо оролдодог гээшэ.

Модо бэлэдхэлэй хүндэ хүшэр хүдэлмэриие эрдэм ухаанай үндэһөөр эрхилхэ тухай асуудалда хамаг бодолоо табижа байха үедөө, энэ талаар бодото хэмжээ ябуулганууды бэелүүлжэ байхадаашье, бага комплексно бригадануудай хүдэлмэриин эмхидхэлдэ анхаралаа зорюута хандуулдаг гээшэбди. Тиигэжэ бага комплексно бригадануудай бригадирнуудые саг үргэлжэ һургажа байха гэжэ зорилго табигдаа. Иимэ һургуули Социалис Ажалай Герой нүхэр А. Н. Кудряшовой, мүн суута хүдэлмэрилэгшэ нүхэр В. И. Спиридоновой даалаг бригадануудай дэргэдэ эмхидхэгдэһэн байгаа. Эдэ нүхэдэй хүтэлбэрилдэг бригадануудай хүдэлмэриһөө халан абамаар, һургаал болгон хадуумаар юумэнүүд одоол олон гээшэ.

Энэ һуралсалай ашаа үрэ ехэ байгаа. 1967 ондо 14 иимэ бригаданууднай һара бүриингөө ажалай бүтээсые хоёр мянган кубометрһээ дээшэ гаргаһан байна бшуу. 1968 ондо хоёр мянганай дабаае 12 бригада гаталаа. Харин тиихэдэ Хара-Хүтэлэй модо бэлэдхэлэй пунктын нүхэд Д. Балдановай ба Н. Кузьминай даадаг бригаданууд декабрь һарын бүтээсые 2800 кубометртэ хүргэжэ шадаа бшуу. 2800 кубометр! Иимэ хэмжээнэй модо отолжо, машиныя гү, али поездын харгы дээрэ шэрэжэ оруулаад, хэм хэмжээгээрнь тайража ябталха гээшэ тиимэ амар хэрэг бэшэ. Теэд урдахи зорилгоёо һайн мэдэдэг, тэрээндэ харюусалгатайгаар хандадаг, габшагай шангаар хүдэлдэг хүнүүд ямаршье дабаа гаталжа шадаха байна ха юм.

Мүнөө коммунистнууд нүхэд Балданов, Кузьмин гэгшэдэй даадаг бригадануудай хүдэлмэриин дүй дуршалые шэнжэлэн үзэжэ, саашадаа бусадай ажалда үргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэмжээн абтажа байна. Тэдэнэй дүй дуршал шэнжэлхэ, шудалха шухала. Иимэ бүтээсэ, сэхынь хэлэхэдэ, республика дотор түрүүшынхеэ түйлагдаад байна ха юм. Республикын рекорд! Эдэ үгэнүүд олоной анхарал татаха зэргэтэй.

1968 ондо—түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлдэ даабаряа хоёр мянган кубометрээр үлүүлһэн КПСС-эй гэшүүндэ кандидат Гарифул Минулинай, мянга хахалаар үлүүлһэн В. И. Спиридоновой, коммунист А. Н. Кудряшовой даадаг бригадынхид нүхэд Балданов, Кузьмин гэгшэдэй ударидадаг коллективүүдэй түйлаһан рекордые хүсэхэ гэһэн зорилго урдаа табинхай, шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрһөө мүн лэ эршэтэйгээр хүдэлжэ байна.

Коммунис партиин гэшүүд Л. Н. Солдатов, Е. Н. Евсюков гэгшэд Хара-Хүтэлэй модо бэлэдхэлэй пунктын ашаа тээдэг онһон түхеэрэлгын операторнууд юм. Эдэ хоёр хүдэлмэришэд үнгэрһэн жэлэй эхиндэ бүхэли жэлэй туршада гуша мянган кубометр модоной орондо тус тустаа 35 мянгые ашаахабди гэжэ уялга абаад һэн. Харин тэрэ хэлэһэнээ хоюулаа холо үлүүлбэ. Уялгаһаа гадуур тэбхэр таби мянган кубометр модо ашаба бшуу. Тиихэдэнь нүхэр Евсюков декабриин шанга хүйтэн соо гансаараа долоо мянган кубометр модо тээжэ, баһал гайтайхан амжалта түйлаа һэн.

Иимэ жэшээтэйгээр хүдэлжэ байдаг коммунистнууд манда олон. Эдэнэр лэ бусад нүхэдтөө жэшээ харуулан, түрүү зэргэдэ ябаха гэһэн харюусалгата үүргэеэ эрхимээр бэелүүлжэ ябанад. Тиигэхэ уялгатайшье. Алдарта багша В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо бэлдэжэ байһан түүхэтэ үедэ коммунис нэрэеэ нэрлүүлэн, алдар нэрэдээ хүрэмөөр хүдэлхэ ёһотойбди гэжэ манай партийна организациин гэшүүд бүхэн тангарилганхай гээшэ. Теэд эгээл харюусалгатай, урдаа хараха ажал ябуулгымнай үрэ дүнгүүдые сэгнэхэ юумэн ажал хүдэлмэри, коллективэй урдахи үйлэдбэриин даабари, өөһэдынь абаһан социалис уялга болоно ха юм.

Тиимэһээл «Мүрысөөнэй манлайда—коммунистнууд!» гэһэн уряатайгаар партиин гэшүүн, гэшүүндэ кандидат бүхэн хүдэлнэ, хүдэлхэшье.

М. ИЗМАЛКОВ,
Загарайн аймагай Хандагатайн леспромхозой парткомой секретарь.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой түрүү хүдэлмэришэд: капитан С (баруун гарһаа), моторист Ю. Семкин, механик В. Арбутовский гэгшэд судны хэрэгсэл барилжа байна.

Д. БАЛДАНОВА

ОЛОНОЙ ХҮСӨӨР ТҮЙЛАГДАНА

Республикымнай промышленностиин эдэбхитэд В. И. Ленинэй 100 жэлэй ойдо зорюулан уралан нарижуулагшадай 8,5 миллион түхэригэй фонд байгуулха гэһэн социалис уялга абаһан юм. Галуута-Нуурай шахтоуправлениин горнягууд энэ үүсхэлые дэмжээд, фонд байгуулха хэрэгтэ туһа нэмэрэ оруулалсаха гэжэ шиидээ.

Шахтоуправлениин коллектив табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргээд, 17 мянган тонно нүүрһэ түсэбһөө гадуур малтан абаа. Технико-экономическа талаараа һайн үрэ дүн түйлагдаа.

Үнгэрһэн жэлэй туршада техническэ талаараа һайн аша үрэтэй олон дурадхал шахтануудай үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн байна. Шахтоуправлениин 156 уралан нарижуулагшад хамта дээрээ 167 дурадхал оруулаа. Тэдэнэйнь 150 гараниинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэбэ. Урдахи жэлнүүдэйхитэй сасуулхада, уралан нарижуулагшадай эдэбхи үүсхэл ехээр дээшэлһэн, тэдэнэй хэһэн хүдэлмэриин ашаг үрэ һайжарһан байна.

Шахтанууд жэл ерэхэ бүри шэнэ техникээр, бүтээсэ ехэтэй комплекс болон автоматикын түхеэрэлгээр хангагдана. Эдэ бүгэдын ашаар нүүрһэ малтаха, ашаха хүдэлмэри дууһан оньһожоруулагдаа. Шахтернууд мэдэлдээ абаһан техникэсэ һайнаар шудалха, бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхые олодоно. Галуута-Нуурай шахтануудай хүдэлмэри өөрын онсо -тай. Тиимэһээ оронойнай б- шахтануудта бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглагдадаг зарим техникые эндэхи эрхэ байдалда тааруулан тодхохо, нарижуулан һайжаруулха хэрэг гарадаг гээшэ.

Энэ хэрэгтэ уралан нарижуулагшад ехэ үүргэ дүүргэхэ болоно. Электромеханическа мастерскойн, 2/5шахтын коллективүүд техническэ дэбжэлтын асуудалаар нилээд түйлалта хээ. Тус мастерскойн хоёрдохи хүдэлмэришэн бүхэн уралан нарижуулагша болонхой.

Нээмэл аргаар нүүрһэ малтан абахада, хэбтэшэнь хабтагар зандаа хобхордог дээрэһээ ашаалхада таарамжагүй байдаг. Уралан нарижуулагшад: участогай начальник Д. М. Князев, А. Н. Лоншаков гэгшэдэй дурадхалаар шулуу нүүрһэ бутаргаха арга олдоо. Тэдэнэр хамтынгаа хүсөөр техническэ хубилалта хэхэдээ үрэмдэлгын БСШ-1 түхэлэй станогто перфоратор холбон, оньһон түхеэрэлгэ зохёогоо. Энэнь үйлэдбэридэ таарамжатай, бүтээсэ ехэтэйшье байба.

Электромеханическа мастерскойн слесарь И. Н. Кряжев, 2/5 шахтын электрослесарь М. Т. Мухаметов, тус шахтын начальник С. О. Цыбиков гэгшэд уралан нарижуулгын -дэ хэдэн дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ.

ОМКТ түхэлэй конвейер хэрэглэхэдэ, горнягуудай ажал нилээд хүнгэн болодог. Теэд энэ түхеэрэлгэ орёо конструкцитай байһан тула һууриһаань хүдэлгэхэдэ эбдэржэ, удаан саг соо миин байшадаг. Иимэ техникые хэрэглэнгүй миин байлгахада, үйлэдбэридэ гарзатай, түсэбэй дүүргэлтэдэ һаад ушаруулагдана. Конвейер саг -онь заһабарилхын тула запасной олон часть хэрэгтэй болохо, тэрэниие худалдан абахын тула ехэ мүнгэн гаргашалагдаха ушартай болодог һэн.

Уралан нарижуулагшад тус конвейер нарижуулан һайжаруулха арга бэдэрһэн юм. 7/8 шахтын энергетик Н. А. Тиганов конвейер һайнаар шудалжа, дутагдалыень бэдэрһэн байна. Тэрэнэй оруулһан дурадхалай үндэһөөр конвейерэй зарим детальнууд хубилгагдажа, үйлэдбэридэ тааруулагдаһан байна. Николай Алексеевич Тигановай дурадхалаар 48-дахи лавын, үшөө нэгэ шахтын конвейер шэнэдхэн заһабарилагдаа. Тэрэниие хүдэлгэжэ, шалгажа үзэхэдэ, һайн үрэ дүн харуулагдаа. Тиигэжэ конвейерэй бүтээсэ сүүдхэдэ 1000 тоннодо хүргэгдөө.

Энергетик Н. А. Тигановай дурадхалаар шахтоуправлениин бусад лава, шахтануудтахи конвейернүүд шэнэдхэн заһабарилагдаа. Мүнөө энэ техникэ бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэгдэнэ, эбдэржэ миин байха ушар усадхагдаба. Заһабарида гаргашалагдадаг мүнгэн зөөри алмагдадаг болоо, жэлдээ 3,8 мянган түхэриг алмаха арга олдобо.

Уралан нарижуулагшад үйлэдбэриин шухала асуудалнуудые шиидхэлсэдэг болоо. Тэдэнэй эдэбхи үүсхэлэй ашаар ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, экономическа талаараа һайн үрэ дүн түйлаха арга олдоно.

Бата гаргашатайгаар ехэ продукци үйлэдбэрилдэг болохын тула бии байһан арга боломжоёо элирүүлэн хэрэглэхэ гээшэ коллектив бүхэнэй нэрэ хүндын хэрэг болонхой. Тиимэһээ шахтоуправлениин ухаалан зохёогшод техникээ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха онол арга бэдэрэн хэрэглэнэд. Тэдэнэр табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада 359 мянган түхэригэй алмалта хэхэ дурадхал үйлэдбэридөө нэбтэрүүлээ. Ганса нёдондо жэлэй хугасаада 225 мянган түхэригэй арьбалалта хэхэ арга олгоһон байна.

Табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ бүри ехэ амжалта түйлахаар нүүрһэшэд зоригжонхой. В. И. Ленинэй 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ уралан нарижуулагшадай фондо 400 мянган түхэригэй арьбалалта оруулха гэжэ шиидээ. Тэдэнэр абаһан уялгаяа дүүргэхэ, хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ байһандаа батаар этигэнэ.

Н. БАДМАЕВ.

МЭРГЭЖЭЛТЫН ЗҮБШЭЛ

ХОРДОГДООГҮЙ ҮРЭҺЭН ҮРЭЖЭЛ

Хүдөө ажахые улам саашадань хүгжөөхэ, гол шухала ургамал болохо—ороохо таряа бүри ехээр абадаг болохо тушаа КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленум асари ехэ зорилгонуудые табяа.

Ороохо таряанай тогтууритай һайн ургаса абахын тула агротехническэ бүхы онол аргануудые үргэнөөр хэрэглэхэ шухала. Ороохото ургамалнуудай ургаса нилээд ехээр доошолуулдаг үбшэнүүдэй нэгэн — головня болоно гэжэ агрономууд болон таряашадай анхарал онсолон хандуулха хэрэгтэй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ үрэһэ хордолгын шанарай һайжарһанай ашаар головняһаа таряанай гэмтэлгэ доошолоо гэбэшье, таряанай хоролтодо оролго үшөөл үзэгдэһөөр. Ургамалнуудые хамгаалгын Бүхэсоюзна институтай дурадхаһан методикоор бидэ 1968 ондо республика дотороо головня үбшэнһөө ороохоной хоролтодо ороһые тооложо үзэһэн байнабди. Тиигэжэ республикын колхоз, совхозуудай 1968 ондо гүрэндэ тушааһан таряанай арбанай нэгэ хубинь гэхэ гү, али 100 мянган центнерһээ дээшэ ороохон хадаа таряалангай головняталгаһаа боложо дутуу хуряагдаа бшуу.

Ороохото ургамалнуудай головня үбшэнһөө гэмтэжэ байһаниинь харагдаашьегүй һаа, процентын арбаад хубинь боложо ерэхэдээ, тэдэнэй гарза хэлгэ горитойхон болоод орхихо юм. Жэшээлхэдэ, шэниисын залаанууд 0,3 процентээр гэмэлтэбэл, гектарһаа 10 центнер хуряагдаха таряанай 30 килограммынь гээгдэдэг, залаануудайнь 1 процент гэмэлтэһэн байбал, гектарай 60 килограмм гээгдэхэ болоно.

Энэ үбшэндэ дайрагдаһан ургамалые газаа талаһаань харахада, балай ойлтохоор бэшэ байдаг. Энэ үбшэндэ дайрагдаһан таряанай залаа ехэ түргэн тооһон боложо һалхинда тараад, нилээд ехэ таряалан дээрэ һүжэрдэг. Ушар иимэһээ үрэһэнэй шанарые харалдаа абажа, хүрэнгын ороохо заатагүй хордохо хэрэгтэй гэжэ тоологдодог. Гэхэтэй хамта зарим агрономууд ямаршье үндэһэгүйгөөр үрэһэ хордолгодо хайша хэрэгээр хандадаг байна. Жэшээлхэдэ, үнгэрэгшэ хабар Баргажалай аймагай Гааргын совхозой главна агроном нүхэр Шагжиев 760 га талмай дээрэ шэниисын хордогдоогүй 1529 центнер үрэһэ таряхые захираа бэлэй. Энэ мэргэжэлтын ургаса дээшэлүүлхэ агротехническэ арга хэрэглээгүй дээрэһээ хэдэн зуугаад центнер шэниисэ дутуу хуряагдаа.

Үрэһэ хордолго гансахан головня үбшэнһөө һэргылхэ зорилгоор хэгдэдэг бэшэ, харин республикын олонхи таряалангуудта үзэгдэдэг гельминтоспориозуудтай (таряанай үндэһэнэй үжэлгэ, ороохоной харлалга) тэмсэхэ зорилгоор хэгдэдэг юм.

1968 оной зун шэнжэлэгдэһэн ороохото ургамалнуудай дүрбэнэйнь нэгэ хуби үндэһэнһөө үжэжэ эхилһэн, харин лабораторио шалгалта хэхэдэ, 485 центнер шэниисын 50 процентнь харлаһан байгаа. Гельминтоспориозуудта дайрагдаһан үрэһэн ехэ удаан ургадаг. Ургажа эхилбэшье, эшэнь удангүй хаташадаг юм.

Нютагай эрхэ байдалда таригдадаг үрэһэ хордолго ехэхэн удха шанартай. Хордолго — үрэһэнэй гэмтэлгые усөөрүүлдэг, тэрэнэй ургасые, мүн гарасые дээшэлүүлдэг байна. Ороохо таряанай хүрэнгэ ртутна хороор хордоходо, ургаса эли тодо дээшэлдэг. Таряанай үрэһые саг соонь хордобол һайн.

Тарилгын эхилхээ байхада хордогдоһон үрэһэндэ хорон дан һайнаар нүлөөлдэггүй. Тарилгын эхилхээ байхада үрэһэ хордобол, ехэ аша туһатай байдаггүй. 1968 оной документнүүдые хаража тобшолходо, республикын пайман аймагуудай 35.254 гектар обёосой 70 процент элдэб үбшэндэ дайрагдаһан байна. Тэрэнэй 6975 га тарилгын урда тээхэнэ хордогдоһон үрэһөөр таригдаһан байгаа. Яруунын аймагай ажахынуудта 11.245 га обёосой тарилга головняда дайрагдаһан, зүтөөр тэрэнэйнь 3103 гань (2 процентнь) гэмтэһэн байшоо. Обёосой головняһаа боложо, хоролтодо ороһониинь 3500 центнер тухай болоһон гэхэ гү, али гектар бүриһөө 30 гаран килограмм ороохон гээгдээ. Головняһаа боложо обёосой ургасын доошоо оролго республикын бусадшье аймагуудта ушардаг. Колхоз, совхозуудай агрономууд энээн тушаа

бодожо үзэхөөр бол

Энэ байдалһаа
гаралтай гээшэб?
нүүдтэ оронойманай
хизаарнуудай колх
тарьяанайнгаа үрэһ
хордодог болонхой.
нэр шэниисын, еш
головнянуудһаа сүм
хон ажахынууд түс
гые намартаа үнгэр
эмхи зурагануудай
ёһоор, саг соонь х
һөөр таригдаһан т
гектарай 1—2 цент
Хүрэнтын ороохо х
ороохото ургамалнуу
дээшэлүүлхэ шухал
жонуудай нэгэн гэж
хэн мэдэхэ зэргэтэй
мнай олохон аймаг
гол түлөб тарилгы
оруулагданхай. Үр
хордохын тула колх
агрономууд дары х
лоно. Тиигэбэл тара
няһаа сэбэрлэжэ ш

Үрэһэ хордолгын
бэшэ үүргэ дүүргэ
хордодог НV-I, НV-
лон бусад түсхай м
хэрэглэбэл һайн. Х
һо хордоходоо, ург
тогтоогдоһон хэмжээ
рые гаргашалдаг.

Хүрэнгын ороо
шанар һайжаруул
бага норгодог, эли
дэг. Тиигэбэл хорон
наар нялладаг, үр
болидог. Ороохо н
тонно үрэһэндэ 70
шиныын худхадаг ка
Үрэһые нялладанги
но ороохондо 100-
силикатна сабуу г
грамм зуураһан т
200—400 грамм
һү, шэбхэ шабааһ
грамм шүүһэ нэм

Ороохо тарьяанай
лүүлхэ талаар ябуул
техническэ хэмжээ
болохо хүрэнгын оро
республикын аймаг
болзор соогоо һайн
бэелүүлэглэхэ зэрг

А. БУ
урганая
республики

Улаан-Үдын «Э шина» заводой бү дэб машина, түхеэр манай ороной ол ластьнууд болон нахи гүрэнүүдтэ дэг болонхой. Энэ рэ заводой бүтээн электродвигатель лагдана.

Ф. СОРОКИНО

ИИМЭ ХҮНДЭ НАЙДАНГҮЙ ЯАХАБ!

Намайе хараа- бүхэндөө Сэжэдмаа энеэбхилээд абадаг. Энэшье удаа уралнуудынь -гдээд, жэжэхэн сагаан шүдэнүүдынь сайбагад гэбэ. Үнинэй харалсаагүй байгаа хабди. Ажалһаа һаяхан лэ ерэһэн хэбэртэй. Хубсаһаяа тайлажа, гараа угаажа үридеэд лэ байһан байба. Эжынь горшоог соо бусалгаһан сайгаа мүльһэтэн хүрэһэн һүөөр һүлөөд, залиржа эхилһэн гал дээрээ сусалнуудые хаяна.

— Зай, Сэжэдмаа, һайн хүдэлжэ байна гүш?—гэжэ юрынхеэр һурагдаха асуудал табихадам, энеэбхилһэн зангаараа байжа:

— Хүдэлдэгөөроол хүдэлөөд лэ байнаб даа,—гээд бодолгото болон, бага зэргэ һуул гэһэнэй һүүлээр:

— Хонидnай хурьгалжа дүүрэхэ болонхой. Абаһан уялгаяа бэелүүлхын түлөө оролдожо байнаб,—гэбэ.

— Хониндо яба ябаһаар дүршөө ха юм. Юрэдөө абаһан уялгаяа дүүргэхэ юм бэшэ гү,—гээд эжынь яриидаанда оролсобо. Ханда эжынь нигэжэ хэлэхэдэ, хэдэн жэлэй урдахи а-гэ иимэ зураглал һанагдаад орхёо һэн.

Минии эжы Сэжэдмаагай эжы хоёр хониндо одоол наһаараа ябаһан гэхэдэ, алдуу болохогүй. Тиихэдэ яһала томохоншье болонхой ябааб. Намар боложо, үһээ бороо үдэр бүри түргэдэжэ байгаа һэн. Бороотой харалган нэгэ үдэр үһанай зүүн бэедэ Сэжэдмаа бидэ хоёр хонидоо харюулжа ябабабди. Эжымни һургуулидаа ябахын урда, гурбан хоногто адуула, юу хээшни бэлдэхэм гэһэн байгаа. Сэжэдмаагай хонид хада өөдэ аһалдан бэлшэнэ. Харин минии хонид хүнды жалгые уруудан, ногоо шэмхэлнэ. Үндэр зээрдэ мори унанхай, ногоон суба хэдэрэнхэй Сэжэдмаа энеэбхилэн дүтэлбэ.

— Һургуулидаа хэзээ ябахашниб?—гэбэ.

— Нүгөөдэртөө,—гэбэб.

— Зай, зай. Ябыш даа. Холо ошоходоо бидэнээ мартажархингүй, бэшэг бэшэжэ байгаарайш.

— Тиигүүжэм даа. Ши хониёо харюулха гүш, али ондоо ажалда орохо гүш? — гэжэ асуухадам, ташаганаса эльгэ хатаад:— Ондоо ажалда! Һэ, болил даа, юрэдөө. Бии хониһоо һалахаяа болёо бэшэ хүн гүб. Эжымни намайгаа хонишон болгохо дуратай юм. Эжынгээ үгэһөө гаража мүнөө хаана ошохобши даа,—гэжэ шогтойгоор хэлэхэдэнь, зүрхэндөө дан дүтэ абаад орхёогүй бэлэйб. Юундэшьеб юрэл наадажал хэлээ бэзэ гэжэ һанаһан байгааб.

Тэрэ гэһээр олон жэл үнгэрөө. Теэд Сэжэдмаа энэ хэлээшэ үгэдөө хүрэжэл һалаа бшуу. Тиихэдэ мэти наадаагүй, үнэн зүрхэнһөө хэлэһэн байгаа ха юм.

Ханда эжынь үдэр бүхэндэ хонидой тэжээл, үндаар, хэды хурьганай гараһаар һонирхожо байдаг. Сэжэдмаа энээндэнь дадашоо. Хүдэлмэри тухайгаа абаһаар хөөрөөд орхидог. Мүнөөшье эжынгээ хөөрэлдөөндэ оролсоходо, дуугайхан толгойгоо дохисогоон һууба.

— Һуужа сай уулса,—гэжэ Ханда эжынь намда хандаад:— Сэжэдмаа, эдеэлээд хонид руугаа ошохоши ааб даа,—гэбэ.

— Ошохо даа, эжы. Наранишье тонгойжо байна,—гэбэ Сэжэдмаа.

— Хэды жэл хониндо ябаба гээшэбши, Сэжэдмаа!

— Арба гаран жэл болоо. Ажалдаа дадахадаа, хүн яаншье һалаха дурагүй болохо байна,—гэжэ Сэжэдмаа һанажа ябаһанаа хэлээ һэн.

Сэжэдмаа шаргадаа һуунхай, утэ бургааһаар моринойнгоо ууса руу шаб байса сохёод абаба. Шэбэртын үйлсөөр шаргын шэмээн шахинаһаар, дуулдахаяа болишоно. Дулаан валенка, хүбэнтэй хүүртиг үмдэһэн, шаали нулаад бооһон Аюшын Сэжэдмаагай урихан миһэрэл зосоом үлэшоо. Эрэ хүн шэнги шираг, арба найма наһанһаа тэбэрижэ хүрэшэгүй бүдүүн түлеэ ойһоо мори шаргаар асардаг Сэжэдмаа тухай бодолгото болон байбаб. Тэрэнэй отарада ошожо үзэхэл байна. Теэдшье отарань Шэбэртэһээ балайшье холо бэшэ юм.

Үдэшын наран ороходо тээшээ тонгойнхой, Сэжэдмаа хахад бухал гэхээр үбһэ асалаад, хорёо соогуур тараана.

— Һай, Сэжэдмаа, хүрөө ха даа. Хонидоо оруулая,—гээд ахалагша хонишон Цэдэб Шойнполов үүлэ нээжэ, хонидоо оруулба.

Тэрэ һүни Сэжэдмаа унтангүй хоноо. Хорёод хурьга нэгэ һүни соо абаба бшуу. Арбаад минута болоод лэ эрьежэ байгаагүйдэ бүтэхэгүй. Хурьгад бүтэжэ, гэмтэжэ магад. Унтангүй хоноош һаа, үглөөдэрынь тэрэнэй нюурта эсэһэн тэмдэг үзэгдэдэггүй байба. Хаража байһан 536 эхэ хониһоо 360 хурьга абаад, бүрин түлжүүлжэ байна. Ажалша бэрхыень, үнэн сэхэ зангыень нютагай зон һайн мэдэхэ. Хоёр жэлэй урда хонишодой дундаһаа хэниие Шэбэртын сомоной Совөдтэ депутат болгохоб гэһэн асуудалай гарахада, нэн түрүүн Аюшын Сэжэдмаагай нэрэ дурдагдаа бэлэй. Сэжэдмаа анханһаа һанаа амар һуужа шададаггүй хүн һэн. Эхилһэн юумэнэйнгээ захадань гараагүйдөө, хэзээшье һанаагаа амархагүй. Үбгэд, хүгшэдые хайрлааша, үнжэгэн сэдьхэлтэй. Нэгэ иимэ ушар һанагдана. Үндэр наһатай болоһон Дадии хүгшэн үбшэндэ нэрбэгдээд, гансата хэбтэриин болошобо. Үхи хүбүүгүй энэ хүгшэнэй толгойгоо үргэжэ шадахаяа болиһон тухай дуулахалаараа, Сэжэдмаа ажалайнгаа һүүлээр гүйжэ ерээ һэн.

— Ай да-а, Сэжэдмаамни ерээ гүш?—гэжэ ная наһата баярлаба.

— Һайн гүг даа, хүгшөө?

— Ябахаа һанаа гээшэ гүб даа. Хэбтэриин болошооб.

Тэрэ һунииндөө Сэжэдмаа өөрөө харууһалха хүниие ололсоо, гаазань түлеэ буулгуу юумээр хангалсаа. «һа сагамни, һайнши даа. удаан жаргалтай бол — гэжэ хүгшөөдэй дахин юрөөгөө.

— «Буряад үнэн» гал» журналай хууд жа һуутараа Сэж үһэеэ һамнаба. Мүнөө гэтэ гэрэлэй урда уршалазнуудай һ удаахан зогсобо. «Дү тэй залуу хонишон А маае сомоной Сов кандидат болгоһондонь хэнһөө баярланаб. харюулдагшье һэн. ехээр харюулха аабза гэн клуб соо нэгэ һанаад, энеэбхилээд долгито ажалайнь даа. Һайнаар хүдэлөөд ябахадаа, хүн зоной зээдэшье хүртэхэлш жэдмаа хоёрдохиёо гай Шэбэртын сомон путадта кандидадаар гэжэ дуулахадаа, ба хын аргагүйл.

Ц.

ШЭНЭ ПРОГРАММЫН ЁhООР

...гэсэрэлдэ hүүлэй жэл... ...бүхилэнтануул хэгдэжэ... ...түрүүн hаяын жэл... ...программада шэлжэн... ...мүнөө ябажа байгаа ...зарим тэды клас... ...географияр, биоло... ...шэнэ программада ...ород хэлэн, мате... ...бусад бүхы предме... ...программаар үзэгдэг бо...

...оной hурал... ...эхин hэ... ...зарим ...Улаан... ...аймагай ...шэнэ прог... ...эхилээ. ...респуб... ...hургуулинуудта нэ... ...классуд шэнэ программада ...программаар орохон ...классай hурагшанар эхин ...гурбан жэлэй турш... ...юм.

...hургуулиин гурбан жэлэй ...да орохо гээшэнь айхаб... ...салгатай хэрэг ха юм. Тэ... ...үүлхын тула туйлай ехэ ...хүдэлмэри ябуулха хэ... ...гансал үзэхэ номуудые ...программануудыень хубилгаад ...бэшэ бшуу.

...программада оролгые эмхи... ...үүлхын тула hургуули ...түдтаа hайнаар бэлдэхэ ...энэ зорилгоёо hургуу... ...хүтэлбэрилэгшэд булта hай... ...хаш. Шэнэ програм... ...классууд, багшанар ди... ...завучай хёрхо шалгалта ...ёhотой. Юундэб гэхэдэ ...программын научна, теорети... ...хурсадхагдаа. Энэл ...hургуулиин хүтэлбэрилэг... ...алдадаг.

...хубилалтын хоёрдохи ...гэхэдэ, hурагшадые орёо ...дүтэлүүлхэ гэхэ гү, ...гическа хэлэ хэрэглэбэл, ...hуралсалай эрилтэ табиха ...

...хамта шэнэ программые ...ажалта hургуулиин ...дулдыдаха.

Теэд hургуули бүхэнэй директор материальна хэрэгсэлнүүдээ ургэлхэ тухай hанаагаа зободоггүй. Гадна зарим директорнүүд hуралсалай ямар зүйлнүүд ямараар хэрэглэгдэхэб гэжэ мэдээгүй байдаг.

hүүлэй үедэ техническэ хэрэгсэлнүүд физикын, математикын, литературын, хари хэлэнэй болон бусад предметүүдэй хэшээлнүүдтэ hуурида олонхой. Жэшээнь, англи гү, али немец хэлээр ямар нэгэ абяае зүбөөр үгүүлжэ hургахын тула гансал баг-шын хэлэлгээр хизаарлангүй, пластинка гү, али магнитофоной мининан дээрэ буулгаhан хөөрэлдөөн шагнуулжархихада ямар hайн байхаб?

Теэд зарим hургуулинууд тэрэ арга боломжые хэрэглэнэгүй. Жэшээнь, hургуулида техническэ хэрэгсэлэй бүхы юумэн байха: киноаппарат «Украина», магнитофон, проигрыватель, элдэб пластинкануд, фильмоскоп, эпидиаскоп, диафильм гэхэ мэтэ. Теэд тэдэнь «амигүй» хэбтэдэг. Юундэ? Класс бүхэндэ зайн гал оруулагдаагүй байна. Энэмнай иихэдээ юун болоноб? Хүтэлбэрилэгшэд ямар зоеритэйгөө мэдэнэгүй гү, али мэдэжэ байгаад, олондо туhатайгаар хэрэглэхэ дураниинь үгы гү? Иимэ байдалые тэсэжэ болохоор бэшэ даа.

Дүрбэдэхи классууднай эхин шатын бэшэ болгогдожо, ахамад тээшээ тоологдохо. Урданай дүрбэдэхи классуудта ганса багша заадаг байгаа hаа, мүнөө предмет бүреэрнь ондо-ондоо hургагшанар ородог болохонь ха юм. Нэгэдэхи класснаа шэнэ программада ороошодто hураггүй хүнгэн байха. Тэдэшни дүрбэдэхидэ предметнэ hуралсалда орохын тула гурбан жэлэй туршада яhала бэлэдхэл гараха бшуу. Зүгөөр мүнөө жэлдэ орохон нэгэдэхиинхид мэтын шабинарта бэрхэтэйшэг байха аа гү. Тэдэнэйе дүрбэдэхиhээ предметнэ hуралсалда оруулхын тула нэмэлтэ литература хэрэгтэй болохо.

Баhа иимэ нэгэ эмхидхэлэй асуудал бии. Тэрэ асуудал жэжэ эхин hургуулинуудые, ондоогоор хэлэхэдэ, бага комплектнэ hургуулинуудые дайрана. Нэгэн гэбэл, бага комплектнэ hургуулинуудые томо hургуулинуудтай ниилүүлхэ асуудал гараха. Ігышье hаа гурбадахи класс дүүргэhэн hурагшад найман жэлэй, али дунда hургуулинуудта асарха. Алибаа асуудалыень шиидхэлгэндэ хүсэ мүн hургуули шадар интернатуудые бариха хэрэгтэй болохо. Тиихэдэ энэ табигдаhан асуудалые түргэн шиидхэлтэ гү, али нобшоруулха ажахын хүтэлбэрилэгшэдhээ дулдыдаха.

Баhа нэгэ иимэ асуудал мартажа болохогүй. Дүрбэдэхи классуудай предметнэ hуралсалда ороходонь, тэды олон багшанарые ажалтай болгохо шухала. Дээдэ hургуулигүй багшанар заочноор институтда орохо юм ааб даа.

Хойто жэлдэ нэгэдэхи класста зааха багшанарай тусхай бэлэдхэл мүн лэ бидэнэй hанаа зобооно. 1969 ондо манай республикада 950-яад багшанар тиимэ бэлэдхэл гараха болоно. Тиимэhээ хойто жэлдэ нэгэдэхи класста зааха нүхэд эртээнhээ тодоруулагдаха. Тэдэнэр нилээд ехэ дүршэлтэй, эгээл бэлигтэй нүхэд байха ёhотой. Юундэб гэхэдэ нэгэдэхи классые шэнэ программаар hургажа эхилхэ гээшэ эгээл харюусалгатай үе. Тиимэ ушарhаа, хэрбээ урдань дүрбэдэхиие дүүргүүлhэн багшанар заатагүй нэгэдэхи класс даажа абадаг байбалнь, мүнөө жэлдэ энэ заншал сахигдахагүй. Дээдэ hургуулида заочноор hуралсажа байhан хүниие, хэршье бэрхэ байг, нэгэдэхи классай багшаар томилжо болохогүй. Шалтагааниинь ойлгосотой бээзэ.

Зарим аймОНОнууд, райОНОнууд, hургуулиин хүтэлбэрилэгшэд мүнөө хүрэтэр энэ шухала асуудал шиидхээдүй байhаар. Үнгэрhэдөө зарим нэгэтэгта нэгэдэхи класста хүдэлхөөр педагогическэ эрдэмгүй нүхэдые томилhон ябадал үгы. Энэ тон буруу.

Нэгэдэхи классай багшанарай тусхай бэлэдхэл хоёр хубиhаа бүридэнэ. Нэгэдэхинь — теоретическэ бэлэдхэл.

hургуулинуудта эрдэм мэргэжэлээр түгэс багшанар, hургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэд теоретическэ асуудалнуудаар лекци уншаха юм. Лекцинүүдэй бүхэли курс тусхай программатай. Хэрбээ теоретическэ курсые hайнаар эмхидхээгүй hаа, бэлэдхэлэй хоёрдохи хуби ямаршье үрэ үгэхэгүй.

Хоёрдохи хубинь — методическа бэлэдхэл. Тус бэлэдхэл нажартаа ИУУ-да үнгэргэгдэхэ.

Тэрэмнай хоёр ээлжээтэй байха. Нэгэдэхи ээлжээндэ бага болон томо буряад hургуулинуудай багшанар уригдаха. Хоёрдохи ээлжээниинь июниин 23-hаа зарлагдажа, ород hургуулинуудай багшанар ерэхэ юм.

Энээнтэй дашарамдуулан, багшанарай амаралтые хаража үзэхэ юм ааб даа. Яахадааб гэбэл, эхин классуудай багшанар hургуулиин тарамсаар, амаралтадаа гарадаг шуу. Тиимэhээ өөhэдтэйнь, мүн баhа профсоюзай эмхинүүдтэй хэлсээд, илангаяа хоёрдохи ээлжээндэ ерэхэ багшанарай амаралтые хоёр таhалжа үгэхэдэ болохо.

Теоретическэ бэлэдхэлэй асуудал шиидхэхэдээ, бага комплектнэ hургуулинуудай багшанарта, районо, хүршэ hургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэд онсо анхарал хандуулха ушартай. Тэдэнэрые ходо педсоведүүдтээ, методическа нэгэдэлнүүдэй зүблөөндэ урижа байха гээшэ харьяата томо hургуулиин хүтэлбэрилэгшэдэй, багшанарай нангин уялга.

Олон hургуулинуудай буряад эхин классууд ород программаар ном үзэнэ. Ород хэлэн гээшые огто мэдэхэгүй үхибүүдые ород программаар үзүүлхэдэ, хэды ехэр зобонноб! hүүлэй үедэ тэдэнэр ород хэлэ мэдэхэ үетэнhөө таhаржа, ном ойлгодоггүй үхибүүдэй тоо оруулагдаашаа. Тинхэдэ адли бэлэдхэлэй үетэнийн буряад программаар hургахаа, хэнhэшье лутадаггүй! Теэд шэнэ программа гээшэ урдаhаархидаа орходоо буришье орёо байна. Эгээл тиимэhээ буряад үхибүүдые ямар хэлэн дээрэ hургаха hаа дээрэ хаб гэжэ hайнаар шиидхэхэ асуудалые дары шиидхэхэ ёhотойби.

Буряадай Гэгээрэлэй министерство буряад hургуулинуудта шэнэ программаар үзэгдэхэ табан номнууд, мүн бусад методическа хэрэгсэлнүүдые хэблэлдэ бэлдэнэхэй. Шэнэ программануудые хэблэгдэхэ.

Улаан-Удын хүдөөгэй аймагай болон городой hургуулинуудай шэнэ программаар ябажа байhан нэгэдэхи классуудай, багшанарай ажал шалгажа үзэхэдэ, иимэ юумэн элирнэ: тусхай бэлэдхэл гараагүй багшанар нүгөөдүүлдээ орходоо муугаар хүдэлнэ. Тусхай бэлэдхэлэй курсанууд туhатай гээшэ ааб даа. Тиимэhээ тэрэ курсанууд жэл бүри үнгэргэгдэхэ юм.

Бэшэшье хубилалтанууд хүлеэгдэнэ. Арбадахи классуудта хойто жэлhээ ород хэлэнэй нэгэ час үгтэдэг болохонь. Игэжэ дунда hургуули дүүргэхээ байгаашад найман жэлэй hургуулида үзэhэн ород хэлэнэй дүримүүдые дабтаха, тэрэнээ ухаандаа бэхилхэ аргатай болохонь.

Мүнөө үедэ hургуулинуудта хүгжэм, дуу, зураг заалгые hайжаруулха хүдэлмэри хэгдэжэ байнхай. Тусхай программа, методическа туhаламжанууд, номууд хэблэгдэжэ байна гэhэн мэдээн РСФСР-эй программно-методическа захиргаанhаа абтаа.

Имэл хубилалтанууд болохонь даа. Тэдэниие hайнаар, эмхитэйгээр бэелүүлхэ хэрэгтэ арадай гэгээрэлэй ажалда хабаатай хүн бүхэн хамсыгаа шаман оролсохо уялгатай.

Ц. ЖАМСАРАНО,
ИУУ-гай директор.

АЖАЛАЙ ХЭШЭЭЛ ТУХАЙ

Шэнэ программын ёhоор эхин классуудай ажалай хэшээлнүүд баhал хубилха. Үнгэрхэдөө нэрэньшье ондоо болохо юм. Урдань «гар ажалай хэшээл» гэжэ нэрлэгдэдэг байгаа hаа, мүнөө «ажалай болон политехническэ hуралсал» гэжэ нэрлэгдэхэ юм.

Ямар ушарhаа «политехническэ» гэжэ нэрлэгдэхэ болооб? Шэнэ программын эрилтын ёhоор ажалай хэшээлнүүд техническэ шанартай болохо юм.

Хэрбээ урдань ажалай хэшээл дээрэ саарhаар, картоноор, пластилинээр гар үзүүрэй юу хээнүүдые, нааданхайнуудые хэдэг hаа, мүнөө бүри орёо юумэнүүдые бүтээдэг болохо бшуу.

Ажалай болон политехническэ hуралсал иимэ зүйлнүүдhээ бүридэхэ гэбэл:

1). Саарhаар болон картоноор хүдэлхэ (нэгэдэхи класста энэ хүдэлмэри булюу байха, саашаа үсөөрхэ).

2). Бүхы классуудта оёдол байха.

3). Элдэб материалнуудаар хэрэгсэлнүүдые бүтээлгэ.

4). Техническэ моделировани.

Хуушан программаар техническэ моделированидэ оройдоол 14 час үгтэдэг hаань, мүнөө энээндэ hураггүй ехэ саг хараалагдаха.

Нэгэдэхи класснаа эхилээд, бүхы шабинар өөртөө, класстаа, hургуулидаа хэрэгтэй болохо hуралсалай хэрэгсэлнүүдые хэжэ hураха юм. Энэ хэрэгтэ hуралсалай сагай жаран процент гаргашалагдаха. hуралсалай сагай хори гушан процент соо шабинар бэедээ хэрэгтэй юумэнүүдые хэхэ (хамарай пулаад, нааданхай гэхэ мэтэ).

Техническэ моделировани гээшэнь ямар зорилготойб? Эндэ элдэб техникын дүрсэнүүдые (модель) хэжэ hураха. Тэдэниие бүтээхэ материалынь саарhан, картон, нимгэн түмэр ааб даа. Тэдэнь миин лэ «амигүй» модельнүүд бэшэ, харин хүдэлдэг, ябадаг байха ёhотой. Ябадаг автомашина гү, али трактор, ракетэ гү, али часы гэхэ мэтэ.

Гурбадахи класснаа шабинар электротехникын оньhонтой танилсаха, тэрэнэй хуули ёhые бодото хэрэг дээрэ ойлгожо абаха ёhотой. Телеграфай, телефоной байгуулгатай юрэнхы дээрэнь танилсаха. Үйлсэ, гэрнүүдтэ яагаад зайн гал оруулагдахаб гэжэ мэдэхын тула, хармаанай батарей, бишыхан дэнгүүдые хэрэглэн, нааданхай гэрнүүдтэ гэрэл оруулжа туршаха.

Түрүүшын найман хэшээл соо нэгэдэхи классай шабинар бэлэн хэбээр юумэ хэхэ. Саашадаа өөhэдынгөө түсэбөөр чертёж зохёожо, тэрэнэйнгээ ёhоор юумэнүүдые дархалха, бүтээхэ. Тиимэ дээрэhээ нэгэдэхи класснаа черчени заагдаха, тэрээгээр дэбтэртэй болгогдохо.

Үхибүүд гансашье өөhэдөө зохёожо hураха бэшэ, харин бэлэн чертёж уншадаг дадал олохо. Нэгэдэхи класснаа эхилжэ, hурагшад хүдэлмэриингөө түсэб табидаг болоходоо ямар бэ? Түрүүшээр багшынгаа хүтэлбэри доро түсэбөө табина ааб даа. Хоёрдохи класснаа эхилжэ, тон лэ бэеэ даагаад, хүдэлмэреэ түсэблэдэг болохо гээшэ.

Чертёжоор хүдэлхэдэнь, цирчуль, шугам, булантай шугам гэхэ мэтэ хэмжэлгын инструментнүүд хэрэгтэй болохо бээз даа.

Ажалай хэшээлнүүд шэнэ программын ёhоор арифметикэтэй холбоотой байха. Тиихэдээ шабинар хэжэ байhан юумэндээ нягтаар хандадаг болохонь лабтай.

Ажалай болон политехническэ hуралсалые hайнаар эмхидхэхын тула хэрэгтэй материалнуудые мүнөөнhөө бэлдэхэ шухала юм бээз. Улаан-Удын зургаадахи hургуулиин туршалгын классуудта ажалай хэшээлдэ хэрэгтэй материалнуудай заримыень худалдажа абадаг, заримые түрэлхидынь бэлдэлсэдэг. Жэшээнь, түрэлхидэй хэниинньшье гуталай саарhан хайрсаг хаядаггүй, харин hургуулидаа абаашахыень үхибүүдтээ үгэдэг.

Москвадахи багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ институт педагогическа эрдэмэй академиин ниитэ политехническэ hуралсалай институдтай хамта тусхай альбом гаргаа. Тэрэниие захихада болохо.

РСФСР-эй гэгээрэлэй министерство даб гэhээр хуушан программаар ябахые зүбшөөгөө. Гэхэ зуура ходол хуушаараа ябаха бэшэ ха даа, нэгэтэл шэнэ программада оролгохол ха юм.

Тиимэhээ министерствын захиралта хүлеэгээд hуунгүй, бэлэдхэлэй хүдэлмэри мүнөөнhөө ябуулха шухала.

В. КАБАШОВА,
Улаан-Үдын педучилищиин багша.

...РАГ ДЭЭРЭ: эгэшэдээ заалгаад, зураг зуража hуугша хү-...нэ программаар ном үзэхэ.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

...АДАНЬhАА — ХАНЯАДАН?

...ури бэенэрээ хүн бол-...ажабайдалай үргэн замда ...гэшэ бэлэн бэшэ гэжэ ...булташаа мэдэнэ. Ямар-...ай бүлэ соо үлүү үхи-...байдаггүй.

...түрэлхид үхибүүднай ...болоhой гэжэ hанадаг ...хэл хадаа хүүгэдээ аха ...ажалда hургана, ...налгайгаар хандахые ...хүүгэдэй hайн хүнүүд бо-...хүмүүжэхын түлөө багша-...харюусалгатай.

...түрэлхид гү, али ...үйлсэдэ бэеэ абажа ...тухай дүрим хүүгэдтээ ...мартажархидаг. Гэн-...hаа бэеэ hэргылжэ hу-...үхибүүдтээ багаhаань ...хэрэгтэй. Тэрэнэй нэ-...сын гурим ёhо сахилга

...үе сагта техникэ улам ...жэжэ байна гүб даа. ...тэрээнтэй бидэ үдэр бү-...жанабди. Үйлсэ, харгы-...ябатар олон машина ...хүлгэнэ.

...өөhэдынгөө гү, али ма-...ошодой гэмээр гэн-...ородог ушар үзэгдэ-...гэмшэлтэ ушарнууд ...hанаа зобоно. Юундэб ...харууhагүй үхи-...гүйлдэжэ, зарим-...маннэжа, хэнхэй со-...ябатараа, аюулда ...байха юм.

...Удын Октябрьска рай-...Марксын үргэн гудам-...үхибүүд олоороо ...байбад. Зайн га-...тэдэниие обёорhон ...машинаа аали-...болонгүй үнгэрөө ...«халуутайхан» шэ-...hаань, юун болохо hэм? ...хадаа хүүгэдэй ан-...танилсадаг «техникэ» ...дүрбэ наhанhаа ...гурбан мөөртэй велоси-...эхилдэг. Харин хоёр мөөртэй велосипедээр үйлсаер, харгыгаар ябахыень арбан дүрбэ наhа гүйсэhэн хүүгэдтэ зүбшөөгдэдэг. Арбан зургаа наhанhаа моторно велосипедээр ябахадань болохо. Тиихэдээ үхибүүд үйлсэдэ велосипедээр ябаха гурим дүрим hайса хадууhан байха зэргэтэй.

Теэд түрэлхид үхибүүдтээ велосипед абажа үгэхэдөө, гурим сахиха тухай ойлгуулхаа мартадаг гү, али өөhэдөө мэдэдэггүй. Мэдэхэл хэрэгтэй байгаал даа!

Имагтал тэрэ ушарhаа велосипедээр ябаhан үхибүүд ходо гэмтэлдэ орохоёо hанадаг.

Госавтоинспекциин зүгhөө үйлсын гурим сахиха тухай номхонууд манай республикын hургуулинуудта эльгээгдэhэн байха. Тэрэниие hургуулиин хүтэлбэрилэгшэд хараадаа абажа, арбан хоёр хэшээлдэ хубаагдаhан программые шабинартаа шудалуулха аабза гэжэ найданабди. Зүгөөр гансахан лэ арбан хоёр хэшээлээр хизаарлангүй, үйлсын гурим сахиха тухай багшанар hануулжал байха hэн. Гадна түрэлхидэй суглаанууд дээрэ багшанар үйлсын гурим сахиха тухай хөөрэжэ, үхибүүдтэ hэргэгээр ябахые заадаг байхыень ойлгуулдаг hаань, ехэл hайн бэлэй.

Үбэлэй сагта хотошье, хүдөө hууринуудташье жабарай манан хүшэгэ татагдашоод байхадань, гудамжада hэргылжэ ябаха гээшэ илангаяа ехэ удха шанартай.

Нүхэд багшанар, хүмүүжүүлэгшэд, түрэлхид! Үйлсын гурим сахиха тухай ходол hануулжа байгыт. Эндэ олон янзын метод хэрэглэхээ хүмүүжүүлэгшэд өөhэдөө мэдэхэ бээзэ.

Нүхэд! Үхибүүдэйнгээ элүүр энхээр ургахын түлөө оролдоё!

Г. ТОЛОКНОВА,
ГАИ-гай ахалагша инспектор.

Үхибүүд — бидэнэй халаан. Тэдэнэй хүмүүжүүлгэ хадаа түрэлхид болоhон хүн бүхэнэй сэдьхэл хүдэлгэдэг. Үхибүүдые зүбөөр хүмүүжүүлжэ, ёhотой ерээдүйе байгуулагшад болгохын тула ехэ оролдолго хэрэгтэй юм ааб даа.

«Бидэ эсэгэнэрhээ дээрээр тэмсэнэбди, манай үхибүүд бүри дээрээр тэмсэхэ, тэдэ илаха... Бидэ шэнэ Байшангай hуури табинабди, манай үхибүүд тэрэниие барижа дүүргэхэ...» — гэжэ Владимир Ильич Ленин бэшээ hэн.

Үхибүүдтэ туhалха тухай гүрэнэй декредүүд болон тогтоолнуудта, олон тоото саарhануудта Ленинэй гар табяатай бшуу. Тэдэнэй үгэ бүхэниинь Владимир Ильич Ленинэй үхибүүдтэ аргагүй ехэ дуратайе, тэдээн тухай эсэгэ мэтээр hанаагаа зободог байhыень гэршэлнэ ха юм.

Үхибүүн бүхэн Ленинэй нэрэтэй бага наhанhаа хойшо бүхы гэрэлтэ, үнэтэ юумэеэ холбожо hуранхай. Владимир Ильичэй ябадалай хуудаhан бүхэн бидэниие хайшан гэжэ hурахаб, хайшан гэжэ ажаhуухаб, коммунизмын хэрэгэй түлөө хайшан гэжэ тэмсэхэб гэжэ hургана.

Ленин тухай бэшэгдэhэн номууд хүн бүхэниие гүнзэгыгөөр hонирхуулжа, сэдьхэл зүрхыень хүдэлгэдэг.

«hуралсал, хүмүүжүүлгэ ба эрдэм орьёлмо ажабайдалhаа таhархай, гансал hургуулитай холбоотой байгаа hаань, бидэ тэдээндэ этигэхэгүй hэмди», — гэжэ Ленин бэшэнэ.

Манай Совет ажабайдал шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ ёhотой hургуули боложо үгэнэ. Тиихэдэ бүлэ доторхи үхибүүдэй хүмүүжүүлгэ онсо удха шанартай болоно бшуу.

Үхибүүд бишыхан байхадаа, хөөрхэн, нугархай, мүрынь олоол hаа, хүнэй хэлэhэн соол байдаг ха юм. Эгээл иимэ байхадань, эхэ, эсэгэнэр хүүгэд тухайгаа хөөрэхэдөө, сэдьхэлhээ баясан, үнэн зүрхэнhөө энеэбхилэн, хэды урин дулаахан үгэнүүдые хэлэдэг бэ!

— Манай Мэргэн ехэ эртэ хэлэндэ ороо. hанаагүй юумыешни дуугараад байха. «Оройдоо үргэн долдой Петроонхо болоо гүш даа?» гэхэдэшни, «Би Петроонхо бэшэб, Мэргэнби» гэхэ. Баhа хүниие үхэхэ болотор энеэлгэдэг болоо даа. Юумэндэ хуу өөрөө нэрэ үгэжэрхинхэй: модые «дум», шубууе «эмжы» гэхэ, — гэжэ байжа хөөрэжэ hууhан эхын шэг шарайе ажаглаарайгты: хэды шэнээн жаргалай гэрэл носодог бэ!

Теэд энэ Мэргэниие зүбөөр хүмүүжүүлжэ, замыень заажа үгөөгүй hаа, хожомоо будэржэ магад. Тиимэл хадань, үхибүүдэй хүмүүжүүлгэдэ гол анхарал хандуулагдана ха юм.

«Хүн болохо багаhаа» гэжэ хэлсэдэг. Энэнь зүб. Тингэбэшье хүн бэеэрээ бэрхэ түрэдэггүй. Балшар багаhаа зүбөөр хүмүүжүүлэгдэhэн үхибүүд ухаансар, hүбэлгэн, hургуулидашье hурахадаа, hайн hураха, ажал дээрээшье шуран бэрхээрээ илгардаг.

Тиихэдээ түрэлхид үхибүүдээ гансал hургуулида hургаха, хубсалуулха, хооллуулха бэшэ, харин hайхан сэдьхэлтэй, гүнзэгы бодолтой, бэеэ барижа шадаха шадалтай, хатуу зоригтой, хамтын хэрэгэй түлөө сухарилтагүй тэмсэхэ зониие хүмүүжүүлхэ ёhотой болоно ха юм. Энэ хадаа олон аргаар туйлагдана. hургуулида бүхы hуралсал ба хүмүүжүүлгын эдэ бүгэдэдэ зорюулагдаашье hаань, багшанар үхибүүн бүхэндэ түрэлхидтэнь адляар дүтэ боложо шаданагүй. Хайшаншье гээд шадахаб даа, хэшээл оройдоол 45 минутын, теэд класс соо дүшөөд, заримдаа дүшэ гаран үхибүүд hууха. Эгээл иимэ дээрэhээнь түрэлхид үхибүүдэйнгээ хүмүүжүүлгэдэ онсо ондоохоноор хандаха зэргэтэй.

Үхибүүдэй ехэ болохо бүри түрэлхид хүүгэд хоёрой хоорондо хани харилсаан орёо болодог. Үхибүүд ехэ боложо, дээшээ класста орохо бүреэ үгэ дуугаар үсөөн боложо, түрэлхидтээ hанаhан бодоhоноороо хубаалдахаяа болидог. Тэдэнэр нэгэ заримандаа түрэлхидэйнгөө үгэ дуулахаяа болижо, урдаhаань дуугаржархидагшье ушар үзэгдэхэ. Тиихэдэнь түрэлхид, эхэшье hаа, эсэгэшье hаа: «Зүбтэй эрилтэ табиба гүб, али буруу юумэ дуугаржархиба гүб?» — гэжэ бодожо үзэдэггүй. «Үшөө хүнэй урдаhаа дуугаржа байха хэн гээшэбши, эндэшни тархиешни hамна сохижорхихоб» гэжэ, оройдоо сохихошьегүй аад лэ, үхибүүнэй омогыень дайрадаг ушар байдаг. Омогоо дайруулхадаа, үхибүүнhээ байтагай ехэшье хүнэй хэдэрэлдэхээр гүб даа. Тиимэ дээрэhээнь үхибүүдтэ алишье талаhаань зүб эрилтэ табиха, гэмэрэн гэгэнгүйгөөр ойлгуулжа үгэхэ, үлүү ехээр бөөмэйлхэгүй.

Ахамад классай үхибүүд зунайнгаа амаралтада гэртэhээл холо ошохо тухай шэбшэдэг. Түрэлхидэйнгөө hанаагаа зобоходонь, хааяа гэмэрбэлнь, угаа ехээр хашарна ха юм.

Тиибэ яабашье, үхибүүнэй өөрынь зангые, эрилтые тоохо, хүн гэжэ хүндэлхэ хэрэгтэйл даа. Тэдэнэй өөhэдынь hаналые зүб hаань дэмжэжэ, тэдэнтэй ехэ зонтой хөөрэлдэhэн шэнгеэр хөөрэлдэхэ, өөhэдынгөө hанамжаар хубаалдаха гээшэ түрэлхидэй нэрэ хүндые ургэжэ, үхибүүдтэйнь дүтэ болгохо аргануудай нэгэн мүн.

Үхибүүдые hайнаар хүмүүжүүлхын тула тэдэндэ дуратай байхаhаа гадна, өөhэдыгөө хүндэлүүлжэ hургаха. Эхэ эсэгынгээ хани харилсаае, хэhэн хэрэгыень үнэн зүрхэнhөө hайхашааха, хүндэлхэ гээшэ үхибүүдтэ ёhотой жаргал олгоно.

Жэшээлхэдэ, нэгэ бүлэ абая. Гэр соонь хүндэ хэрэгтэй юумэн түгэд. Гансахан Эржэн басагатай. Дуран соонь хубсалуулдаг, теэд Эржэн эхынгээ шэнэ юумэ абажа үгэхэдэнь, нэгэтэшье баясажа үзөөгүй. Юундэб гэхэдэ тэрэ шэнэ хубсаhа абаhанайнь hүүлээр эхэ эсэгэ хоёройнь хоорондо тоосоон болошодог hэн. Илангаяа мүнгэнэй тоосоон басагандa тэсэшэгүй бэлэй. Тэрэ нэгэтэ эхэдээ:

— Эжы, юу хэжэ намда юумэ абанабта?! Нюсэгэн бэшэ ха юмбиб, энэ плати абаашгүй hаатнай. Хамаагүй байгаа. Баабайтай тоосоогүй hаатнай, ямар жаргалтай байха hаабиб, — гэжэ тэрэ хэлэбэ.

«Жаргалтай... Мүнөө иигэхэдээ, хүүгэмни зобонол даа, сэдьхэлээ зобоно» — гэжэ тааhан эхэнь басагаяа зүбөөр ойлгоо hэн. Эхэ эсэгэнэрэй хани харилсаан үхибүүнэй зан абариин түхэлжэлгэдэ, хүн бололгодо хэды ехэ удха шанартайб!..

Балдантанай бүлэ. Эсэгэнь ходол hогтуу ерэхэ. Эхэнь урдаhаань угтаад лэ хараашаха. hогтуу хүндэ далай үбдэгсөө: хараалгаhан эсэгэнь шууяа татаха. Эхэнь үхибүүдээ абаад, айлда ошожо хонохо баатай болохо. Иимэ байдалда үдэhэн үхибүүдэй сэдьхэл зүрхэн хэды ехээр шархатана гээшэб! Энэ шархыень аргалха эм хаанаhаа ололтойб? Эдэ түрэлхид үхибүүдэй хүмүүжэл тухай бодожо үзэнэ гү?

...Үбшэн Хандама. Досоонь тэсэшэгүй муу. Нэгэ бага досоогоо hайн болгохын тула яалтайб? Эхэ эсэгэтээ, аха дүүнэртээ ороhон дүрэеэ абажа харана. Теэд энэ дүрэ харахадаа, досоонь бүри муудашаба. Тэрэнь нэгэ иимэ ушар hануулаа...

...Эжынь түрэhэн үдэр. Тэрэнь бии шадалаараа юумэ бэлдэнэ. Эсэгынь эгээл дуратай юумэнүүдые бариха гэжэ оролдоно. Эсэhэндээ уурташье гээшэнь аргагүй. Үгэшье хэлэхээр, дүтэшье ошохоор бэшэ. Игэhээр hайндэрэй стол бэлэн боложо, баабайньшье ерэбэ. Эжыень амаршалаад, үнэтэй плати бэлэглэбэ. Энэ плати бэдэржэ, ехэ мүнгээ гаргахаhаа гадна, ехэ сагаа гээhэн байба. Тингэжэ баhа бүтэшэнхэй, сухалтай. Энээниие булта тухайлжа, hэрмэр гэлдэн, столдо hууба. Уhа хэхэ гээд эсэгынь нэгэ стакан абахада, жэмэсэй шүүhэ хэhэн, угаагдаагүй стакан байжа: «Юундэ энэ муухай стакан байгаа юм? Сэбэр стакан табихаяа яагаабта? hайндэрэйхеэр столшье бэлдэжэ шадахагүй!» — гээд лэ гэмэржэ эхилшэбэ. Эжынь бариhан юумыешье голобо. Гомдожо голхорhон эжынь нүгөөдэ таhалга руугаа орожо уйлаба.

— Хамаг юумэ дууhан хэнэб гэжэ hанахадашни, гэртээ ерээд амархынгшье аргагүй, — гэжэ байжа эсэгэнь гэмэрнэ, гэмэрнэ. Игэжэ hайндэрынь hайндэр боложо шалабагүй. Эхэ эсэгынь тиигэhээр эблэрхэшье hаань, үхибүүдтэнь энэ үдэр ямаршье баяр асарбагүй.

Үхибүүдтэ баяр, жаргал асархын тула юун хэрэгтэйб? Энэ асуудалда харюусахын тула ондоо бүлэ абажа харая. Жэшээлхэдэ, Цоктоевтоной бүлэ. Энэ бүлэ хэзээдэшье хэрүүл хэлэн гэжэ мэдээгүй. Эндэ хэниинньшье хэндээшье hүхиржэ, хараажа хандадаггүй. Энэ бүлын үхибүүд үнэхөөрөөшье жаргалтай, юундэб гэхэдэ яаха аргагүй гэмтэйл бэшэ hаань, хэниинь хэнээшье зэмэлдэггүй бэлэй. Бодолгүй юумэнhээ бэе бэедээ гомдохо гэжэ мэдэдэггүй hэн.

Хандамын эхын бодолгүй юумэнhээ: hү хөөрүүлээд халяагаашье hаа, хартаабхын шаташоошье hаань, — хүнэй дүтэ байшагүйгөөр бадашадаг, аманда орошогүйгөөр хараадаг, үни удаан сухалдадаг hаань, харин Цоктоевтоной бүлэдэ иимэ юумэн ушардаггүй байгаа. Цоктоевой hамган даруу, тэниглэн зантай, үлүү юумэ дуугардаггүй хүн. Нэгэтэ тэрэ мэдэнгүйгөөр шүлэндөө ехэ дабhа хэжэрхибэ. Үхибүүдынь бултал голоhон янзатай. Нэгэ басаганиинь «Фу, ямар гашуун юм? Уухашьегүйб!» гэжэрхибэ. Тиихэдэнь эсэгэнь басагаяа хажуу тээшэнь болгоод: «Эжышни шамhаа дороор өөртөө дураа гутажа, урмаа хухараад байна ха юм. Мэдээшэгүй болоод шүлэеэ уугыш даа» — гэбэ. Үхибүүдынь энэ хөөрэлдөөень дуулажа, булта абяагүй шүлэеэ ууба. Энэ гашуун шүлые уршыд-уршыд гэнгүйгөөр уухын аргагүй. Энэнь ехэл энеэдэтэй байжа, булта энеэлдэшэбэ. Эжыньшье энеэшэбэ. Тиигэжэ үдэрэйнь хоол хүхюутэйгээр үнгэрбэ.

Нэгэтэ басаганиинь hургуулиhаа сухалтай ерэбэ. Тиигээд аргадахаданьшье болижо үгэбэгүй. Тиихэдэнь булта кинодо ошохо байhан аад, эжынь:

— Сэсэгма, ши үлэ даа. Гансаараа үлөөд бодожо үзэ, ерэхэдэмнай, бэеэ бараад, хүхюу болоод байгаарай, — гэжэ хэлэбэ.

Эжы хэлээл hаа, дүүрээ гэжэ мэдэhэн Сэсэгма үлэхэ баатай болоо hэн. Бэшэниинь бултадаа кинодо ошобо. Тиигэжэ нэгэ хүнhөө боложо бултадаа уруу дуруу болодоггүй байгаа. Энэ талаар гэртэхиниинь жэшээ харуулагша hэн.

Эдэ хоёр бүлын зөөриингөөшье, үхибүүдэйнгээшье, байра байдалайнгаашье талаар аб адли байгаашье hаань, ажабайдалайнь түхэлhөө боложо, нэгэнэйнь үхибүүд баяр жаргал гэжэ үзэхэгүй, нүгөөдынхинь ехэ жаргалтай.

Энээн дээрэhээ хаража үзэхэдэ, үхибүүдээ жаргалтайгаар хүмүүжүүлхын тула хайшаншье гэжэ hаань бэеэ бараад лэ, даруу тэниглэнээр байхаяа оролдохо болонобди. Үхибүүдые бүлэ дотор хүмүүжүүлгэ тон шухала асуудалнуудай нэгэн. Тиимэ дээрэhээнь багахан статья дотор энэ асуудалые үргэнөөр дайрахын аргагүй.

Надежда Константиновна Крупская 1937 ондо бэшэhэн «Үхибүүдэй алишье талаараа тэгшээр хүмүүжэхын тула оролдохо» гэhэн статья соогоо: «Үхибүүдые ёhотойгоор хатуужуулхын, тэдэниие hайн абари зантай болгохын, ниитэдэ туhатай хүн болгожо хүмүүжүүлхын тула энэ асуудалда анхаралаа ехээр хандуулагты. Тэдэнэй алишье талаараа тэгшээр хүгжэхын тула ехээр оролдогты. Бидэ гайхамшагта үхибүүдтэйбди. Тэдэниие гансал ойлгожо hургаха, Ленинэй хэрэгэй түлөө тэмсэхэ тэмсэлшэд болоходонь туhалха хэрэгтэй» гэжэ заагаа hэн.

Эдэ гүнзэгы удхатай үгэнүүдые hайса бодожо үзөөд, түрэhэн ури бэенэрээ хүндэлдэг hаа, өөр өөрынгөө бүлэ доторхи байдалаа шүүмжэлэн хараял, хүндэтэ түрэлхид!..

Г. ДОРЖИЕВА,
Нарhатын дунда hургуулиин түрэлхидэй комитедэй гэшүүн.

ХҮҮГЭДЭЭ ХҮНДЭЛДЭГ hАА...

Бүлэ дотор үхибүүдые хүмүүжүүлхэ тухай

ИИМЭШЬЕ УШАР БОЛОДОГ ДАА...

1. ЭХЭНЬ ХҮБҮҮНДЭЭ:
— hуу hайнаар! Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ тухай дамжуулга эхилхэнь.

2. ТҮРЭЛХИДЫНЬ БУЛТА:
— Мухаа, Баярхан, бодыш. Саадигтаа ошохоор болоо.

3. — Ура-аа! Баhал 40 градус хүйтэн: баhал амаржа үнжэхэмнай!..

4. — 40 градус хүйтэн болоожол байг: бидэл наадажа жаргахабди...

А. БРИТОВАГАЙ зурагууд.

ЛЕНИН „АППАССИОНАТА“ ШАГНАН

«Аппассионата». Уран зурааша Жуковай зураһан зураг иимэ нэрэтэй юм. Бетховеной гайхамшагта хүгжэм тон ехэ анхаралтайгаар шагнажа һууһан Владимир Ильич Ленинние уран зурааша эндэ харуулһан байна. Уран зурагай Бүхэсоюзна выставкэдэ орогшод энэ зохёолой хажууда удаан зогсожо, һонирхон харадаг юм.

Партиин, гүрэн түрын ехэ ажал хэжэ байхынгаа хажуугаар Владимир Ильич иигэжэ хүгжэм шагнажа һууха сүлөөтэй байгаа гээшэ гү гэлэн бодол зарим хүнүүдэй досоо ородог, зарим хүнүүдые гайхуулдаг.

Гэбэшье Жуковай энэ зураг хараһан олохон хүнэй һанаанда Алексей Максимович Горькиин хэлэһэн үгэнүүд мүн лэ заатагүй ородсодог байха. Агуу ехэ уран зохёолшо иигэжэ хэлэһэн: «нэгэтэ үдэшэлэн Москвада Ленин Бетховеной соната тон ехэ анхаралтайгаар шагнаа бэлэй. Энэ зохёолые Исай Добровейн наадаа һэн. Эхиндэнь абаад, һүүл хүрэтэр айхабтар ехэ анхаралтайгаар шагнажа һууһан Ленин бодолгото болонгёор иигэжэ хэлэһэн байна: «энэ «Аппассионатаһаа» эрхим һайн зохёол үгы гээшэ ха даа гэжэ һанадагби. Үдэр бүриншье шагнажа байһайб гэхээр. Заримдаа хүнүүд хэды гайхамшагта юумэнүүдые хэжэ шададаг гээшэб гэжэ гайхадагби».

Ленин гүрэн түрын хэды ехэ ажал хэжэ байхынгаа хажуугаар искусствада, илангаяа хүгжэмдэ айхабтар ехэ дуратай, тэрэнние идейнэ хүмүүжүүлгын агуу ехэ хүсэн гэжэ тоолодог байһан юм. Тиимэһээл граждан дайнай шэрүүн хатуу жэлнүүдтэ искусствые үргэн дэлгэрээр хүгжөөхэ арга боломжо олгоһон совет засагай декредүүдтэ тон дуратайгаар гараа табяа бэлэй.

«Хүгжэм гээшэ хүнэй сэдьхэл сооһоо ошо сасаргаха ёһотой юм» гэжэ агуу ехэ немец хүгжэмшэ Людвиг Ван Бетховен хэлэһэн байдаг. Ленин эгээл нимэрхүү, хүнэй сэдьхэл сооһоо ёһотой гэгшын ошо сасаргама, хүн түрэлтэнэй зол жаргалай түлөө тэмсэлдэ хүсэ шадал олгодог хүгжэмтэ зохёолнуудта аргагүй дуратай байһан юм. Тиимэһээл Ильич энэ «Аппассионатые» тон ехэ анхаралтайгаар шагнадаг байгаа.

Бетховен энэ гайхамшагта зохёолоо 1804 ондо бэшэжэ эхилһэн байна. Тиихэ үедэ агуу ехэ хүгжэмшэн айхабтар ехэ гашуудалда дарагданхай байһан юм. Наполеон Бонапарт император болоһоноо соносхожо, Бетховеной сүлөөдэ дуратай байдалые эбдэжэрхиһэн гэхэ. Тэрэнһээ гадна, агуу ехэ хүгжэмшэн шал дүлии болошоо бэлэй. Энэ хадаа хүгжэмшэ хүнэй ажабайдалда айхабтар хүндэ үбшэн гээшэ лаб даа. Гадна, өөрын хуби заяанай доройтолго, гансаардалга — эдэ бүгэдэ агуу ехэ хүгжэмшын һанаа сэдьхэлые тиимэ гэшэгүй хүндөөр тамалжа, уйдхартай хүндэ хүгжэм бэшэхыень баадхажа болохо байгаа бшуу. Харин Бетховен хэды зобожо, ядажа, тулижа ябабашье, зоригоо мохоошгүйгөөр, эрид шуналтайгаар ажаллажа, хүнэй нугаршагүй хатуу, эрэлхэг баатаршалгые, илалта туйлажа шадаха байһые харуулһан хүгжэм бэшэһэн.

Хүнэй зүрхэ сэдьхэлэй буһалгаае харуулһан энэ «Аппассионатын» түрүүшын аккордһоо эхилээд, шагнагшадай сэдьхэл хүдэлгэмэ долгинууд эхилдэг.

Композитор өөрөө энэ сонатаяа «Аппассионата» гэжэ нэрлээгүй юм. Харин энэ зохёол түрүүшээр шагнаһан нэгэ хүн иимэ нэрэ үгэһэн юм гэдэг. «Аппассионата» гэһэн үгые оршуулха болоо һаа, «шуналтай» гэһэн удхатай болоно. Тиихэ үедэ агуу ехэ хүгжэмшын нэгэ шаби энэ сонатын удхые тобшохоноор хөөрэжэ үгэхыень гуйхадань, Бетховен «Шекспирэй «Шуурган» гэжэ зохёолые уншаарайт гэжэ харюусаһан юм гэдэг.

Людвиг Ван Бетховен Шекспирэй зохёолнуудта айхабтар дуратай байгаа. Гэбэшье агуу ехэ уран зохёолшын энэ «Шуурган» гэжэ зохёолые хүгжэмэй хэлэн дээрэ «оршуулһан» бэшэ, харин өөрын түсэхай маягтай, удха найруулгатай зохёол бэшэһэн байна.

Жэшээлхэдэ, Шекспирэй «Шуурган соо» байгаалиин агуу ехэ хүсэнэй урдаһаа хүнэй ухаан бодолой эсэргүүсэн тэмсэһые харуулһан байгаа һаа, Бетховеной «Аппассионата» соо харанхы хара хүсэнэй, дарлалта мүлжэлгын урдаһаа үсэд шанга тэмсэлдэ бодоһон нугаршагүй зоригтой хүнэй хүсэл, эрмэлзэл харуулһан байна. Тиимэ дээрэһээ Бетховеной энэ зохёол социально-драматическа зохёол болохо юм.

Бетховен хамта дээрээ гушан хоёр соната бэшэһэн байна. Тэдэ «Аппассионата» тэдэнэй дундаһаа онсо илгардаг, бэе бэетээ дам ниилэлдэһэн, таһаршагүй холбоотой гурбан хубиһаа бүридэһэн энэ зохёолыень шагнахадаа, хүнэй зориг хүсэнэй хэды шэнээн нугаршагүй хатуу, ямаршье юумэнэй урдаһаа тэрэнэй эсэргүүсэн тэмсэжэ, илажа шадаха байһые ойлгожо болохоор юм.

Жэшээлхэдэ, сонатын нэгэдэхи хуби һүрөөтэй дорюун аад, уянгатай шэнжэ шанартай юм. Энэ уянгата аялга соо бодомжотойгоор хүлеэлгэ, сэдьхэлэй ямар нэгэн таагдашагүй зоболон дуулдана. Энэ тема саашадаа хүгжэхэ тумаа сэдьхэл амаруулһан зөөлэн аялгатай болоһоор бүри дээшээ хүгжэжэ, революционно дуунуудай аялга, героическа һүртэ дорюун дуун боложо хүгжэнэ. Энэ аялга соо ажабайдалай агуу ехэ тэмсэл, хүнэй хуби заяан, зол жаргалай түлөө тэрэнэй тэмсэл, тэрэнэй хүсэн дуулдаха юм. Ажабайдалай уг зорилго хадаа сусаршагүй шанга тэмсэл гэжэ эндэ ойлгонобди. Тиигэ гиигэһээр саашадаа аалин болоһоор, үйлын бүри хүсэтэйгөөр хүгжэхые харуулһаар дүүрэнэ.

«Аппассионатын» хоёрдохи хуби. Түрүүшын хубида тиимэ гэшэгүй шанга тэмсэлэй харуулагдаһан байгаа һаа, энэ хоёрдохи хубида аалин намдуушье һаа, һүрөөтэй, хүлеэһэн аялга дуулдана. Сэдьхэл зоболонгой хэды урбажа, хүдхажа байгаашье һаа, ажабайдалай арюун һайхан дэмбэрэлтэ жама ёһон диилэнэ гэжэ энэ хоёрдохи хуби соо харуулагдана.

Ажабайдал арюун һайхан. Харин хоро шара, хара һанаан үгы болон арилха, ажабайдалай арюун жаргал хэзээдэшье мүнхэ гэһэн бодол ороходо юм. һайн һайхан уг зорилго тээшэ, зол жаргал тээшэ эрмэлзэжэ ябаһан хүнэй һанаан хэдыдэшье хүшэр хүндэ тэмсэлые илажа гараха гэжэ энэ хүгжэм хөөрэжэ үгэнэ. Хүнэй һайхан һанаантай хамта тэрэнэй уг зорилго, ухаан бодолынь хатуужадаг. Эрэлхэг зоригтой сэрэгшэ дайн байлдаанда орохынгоо урда тээ бүхы һайн һайхан юумые харадаг, шэртэдэг байна. Байгаалиин али бүхы һайн һайхан үзэгдэл ажабайдалай хэды арюун сэбэрые, хэды һайханиие хөөрэжэ үгэнэ.

Тиигэһээр байтар дайн байлдаанда уряалһан дохёо мэтээр «Аппассионатын» гурбадахи хуби дуулдажа эхилнэ. Энэ аялга түгэс һүүлшын гурбадахи хуби түрүүшын хубитай адлирхуу юм. Гэбэшье тэрэнэй шэнжэ шанар түрүүшынхидэ орходоо тон ондоо байна. Түрүүшын хуби бага намдуушагаар зэдэлнэ. Энэ һүүлшын хубида ажабайдалай агуу ехэ тэмсэлэй үргэлжэл тон һүрөөтэйгөөр дуулдана. Түрүүшын хубида революционно огсом дуунуудай шэнжэ үзэгдэһэн байгаа һаа, энэ һүүлшын хубида эрид шууд уряалһан, шиидэнги аялга дуулдана.

Финалай дүүргэлтын удхань айхабтар шэрүүн, эрэлхэг зоригтой. Тэмсэл гээшэ аргагүй агуу ехэ хүсэн, ажабайдалай баталамжа гэжэ хэлэгдэһэн байха юм. «Аппассионатын» энэ һүүлшын хуби болохо гурбадахи хубиие шагнажа дүүргэхэдээ хүнүүд «тэмсэл үшөө үргэлжэлһөөр» гэжэ заатагүй хэлэдэг байха юм.

Агуу ехэ немец хүгжэмшын энэ гайхамшагта, зориг бадаруулма зохёол Владимир Ильич Ленинэй тон дуратай хүгжэм болоһониинь ойлгосотой.

Юрэл Ленин Бетховеной гансашье энэ сонатада бэшэ, мүн «Патетическэ сонатада», «Аврорада», «Һарата һүниин сонатада» ехэ дуратай байһан юм. Бетховеной эдэ зохёолнууд соохи образ — хүндэ хүшэр байдалые илан гаража шададаг юрын хүнэй агуу ехэ хүсэн, [...]та туйлажа шадаха бай[...] гэһэн нугаршагүй зори[...] һайшаатдадаг байгаа.

Октябриин революци[...] Совет засагай тогтоһо[...] жэлнүүдтэ гайхамшагта [...] рай агуу ехэ революци[...] мые олондо ойлгуулха[...] най ороной хүгжэмша[...] эхилээ һэн.

Радио-дамжуулга [...] тайгаар орон доторнай [...] энээнэй ашаар совет а[...] ной оюун бэлигтэ зохёо[...] нилсаха аргатай болоһо[...]

Тиигэжэл совет ара[...] гайхамшагта зохёолну[...] лээ хүдэлгэн шагнадаг, [...] жэмшые тон хүндэтэйгө[...] болоо бэлэй. Энээние [...] 1936 оной декабриин [...] Союзай Ехэ театр соо С[...] тушэ баталан абалгы[...] суглаан дээрэ Бетховен[...] симфониин финал наада[...]

Ленинэй һургаал заа[...] сэхээр үргэлжэлүүлжэ, [...] тээшэ хүтэлжэ ябаһан [...] хүгжэмтэ зохёолые са[...] гэнөөр хүгжөөхын түлөө[...] Иигэжэл агуу Ленинэй [...] хан бодол манай арадай[...] та илалтануудсоо хараг[...] бшуу.

Д. САМБОЦ[...]
Буряадай [...]
хүгжэмэй [...]

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТЕЛЕФОН ★ ТЕЛЕГРАФ ★ РАДИО

Коммунист илалта түйлаба

ЛОНДОН. (ТАСС). Великобританиин коммунис партиин гэшүүн Колин Юдден Оксфордско университетэй студентнүүдэй советэй түрүүлэгшээр һунгагдаа. Хуушанай хархис үзэл баримталдаг студентнүүдэй кандидат Тим Смит гэгшэдэ орходоо тэрэ 1.413 дуу олоор абаһан байна.

Коммунистнуудай амжалта

ПАРИЖ. (ТАСС). Кальда муниципальна нэмэлтэ һунгалтын болоходо, Франциин коммунистнууд ехэ амжалта туйлаа. Мартын 10-да дуугаа үгэлгын хоёрдохи гурай болоходо, муниципальна советтэ компартиин түлөөлэгшэд 6 һуури эзэлээ. Тэдэнэй түлөө 13.854 хүн дуугаа үгэһэн байна. «Республикые хамгаалха демократуудай холбоон» гэжэ зонхилхы партиин тала баригшадай дэмжэһэн списогэй, центристнүүдэй списогэй түлөө коммунистнуудай түлөө үгтэһэндэ орходоо хахадһаань үсөөн дуун үгтэһэн байна.

Урда Вьетнамай патриодуудай амжалтатай добтолго

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамай Арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэд Тайнинь провинцида Локниньдахи бааза шадар байрлаһан американ зэбсэгтэ хүсэнүүдые мартын 6-най һүни доботолоо. Дайшалхы ябуулгые амжалтатайгаар хэжэ, Урда Вьетнамай патриодууд американ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хоёр ябаган сэрэгэй ба хоёр артиллерийскэ ротонуудые хүлһөөнь буулгаа гээд освобождени гэжэ хэблэлэй агентствын дамжуулгада үндэһэлэн ВИА агентство мэдээсэнэ.

Эзэмдэгдэһэн газар дээрэ

БЕЙРУТ. (ТАСС). Палестинын «Аль-Фатах» гэжэ организациин партизануудай отрядууд Израилиин эзэмдэһэн араб газар нютагуудта дайшалхы ябуулгануудаа үргэлжэлүүлһээр. «Аль-Фатах» организациин мэдүүлгэ соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Араб городуудта, түсхайлбал, Исмаиль, Суэц ба Порт-Тауфигта мартын 7 ба 8-да Израилиин эзэрхэг түримхэйшүүлэй харата муухайгаар доботолһондо харюу болгон эсэргүүсэлтын сэрэгшэд эзэмдэгдэһэн араб газар дээрэхи израиль һуурингуудта, түсхайлбал, сири-израилиин хилэ дээрэхэнэ байһан һуурин газарта хэдэ хэдэн сохилтонуудые хээ.

«Национальное освобождение» гэжэ Палестинын организациин (ПОНО) мэдээсэһэнэй ёһоор Газа, Хан Юнес (Газа сектор) городуудта Израилиин эзэмдэлгын засагаархид мартын 9-дэ харуулнуудые табиһан байна. Эдэ городуудта мартын 7-до студентнүүдэй ехэ демонстрацинуудай болоһон дээрэһээ энэ шиидхэбэри абтаа. Израилиин полици хэһээлтын ябуулгануудые хэжэ, хэдэн хүнүүдые арестовалаа. Газа городой һуралсалай газарнууд хаагданхай гээд мэдээсэл соо тэмдэглэгдэнэ.

МАЛИИН РЕСПУБЛИКА. Вьетнамда Холбоото Штадуудай ургашагта муухай дай хэжэ байһанда буруушаалгын демонстрацие Бамакын эхэнэрнүүд эмхидхээ. «Империалистнууд Вьетнамһаа тонилон ошогты!, «Социализм мандаха болтогой, империализмые зайсуулая!» гэһэн урианууд[тай] урда лозунгнуудые эхэнэрнүүд барижа ябаа.

ТАСС-ай фотохроника.

ХАРАТА МУУХАЙ ДОБТОЛГО

СОФИ. (ТАСС). Хитадуудай харата муухай зэбсэгтэ добтолгын эртээнһээ һайса бэлэдхэгдэһэниинь, Совет орондо эсэргүү кам__ни шангадхаха шалтаг болгон хэрэглэгдэһэниинь сохомтой гээд Болгариин «Поглед» гэжэ недели бүридэ гарадаг хэблэл мартын 10-да бэшэһэн байна.

Хитадай засагаархидай Совет ороной харша политика бэелүүлдэг байһаниинь һайн мэдээжэ гээд хэблэл тэмдэглэнэ.

Хитадай харата муухай добтолго Баруун Берлиндэ империалис хүсэнүүдэй шахардуу шанга байдал үүсхэлгэтэй сагайнгаа талаар тохёолдуулагдаа, үнэндөө ФРГ-гэй, бусад зарим империалис гүрэнүүдэй эрмэлзэлгые дэмжэһэн ябадал болоно. Энэ хадаа социалис оронуудта хитад засагаархидай политикын эсэргүүгээр шэглүүлэгдэнхэй байһые элиршэлһэн баһа нэгэ баримта боложо үгэнэ гээд «Поглед» онсолон тэмдэглэнэ.

Өөһэдынгөө политикын милитарис империалис этэгээдүүдэй политикаһаа ямаршье илгаагүй байһыень маоистнууд дахяад харуулба гээд «Поглед» түгэсхэлдөө бэшэнэ.

Верховно командованиин коммюнике

КАИР. (ТАСС). Суэцкэ канал шадар хойто таладаа Эль-Кантараһаа эхилээд, урда таладаа Порт-Тауфик хүрэтэр артиллерийскэ буудалдаан мартын 9-дэ гурбан час үлүүтэй саг соо үргэлжэлөө. Каирай газетэнүүдэй һанамжын ёһоор энэ хадаа «1967 оной июнькэ дайнай эхилһэнһээ хойшонхи эгээн лэ томо байлдаан болоно».

ОАР-ай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй Верховно командованиин коммюнике соо мэдээсэгдэһэнэй ёһоор буудалдаанай үедэ дайсан ехэ хохидолдо ороо. Дайсанай 100-һаа үсөөн бэшэ солдат алуулаа, шархатаа. 2 самолёт ба вертолёт буудуулан унагаагдаа. 31 танк гэмтээгдээ. 11 ажаглалтын пункт, артиллериин эзэлжэ байһан 23 бүхэлэгдэһэн газар һандаргагдаа, 5 артиллерийскэ батарей, 13 ашаанай машина усадхагдаа. Эдэ машинануудай зургааниинь һомо хэрэгсэлнүүдые шэрэжэ ябаһан байгаа.

Египедэй талаһаа гурбан хүн алуулаа, 13 хүн шархатаа. Командна пунктын блиндажые Израилиин артиллериин буудаһан һомон сэхэ тудажа, Египедэй Армиин генеральна штабай начальник генерал-лейтенант Абдель Монейм Риад алуулаа.

Зургаан байшангые, тэрэшэлэн сүмэ ба һургуулиие Израилиин артиллери һандаргаа, горючитай хэдэн резервуарнуудые галдаа гээд коммюнике соо хэлэгдэнэ.

Пентагон оршон байдалые шахардуу шанга болгоно

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Алас-Дурна зүгтэ оршон байдалые шахардуу шанга болгохо уршагта хараа шэглэлээ үргэлжэлүүлхэдээ, Пентагон Урда Корей руу 2,5 мянган парашютистнүүдые эльгээлтые мартын 9-дэхи эхилээ. Тэдэнь сэрэгэй манёврнуудта хабаадаха юм. «С-141» гэжэ транспортна самолёдууд горючи абахын тулада замдаа хоёр дахин Аляскада ба Окинавада бууна. «Онсо байдалай» тохёолдоод байгаа һаань, далайн саанахи газар нютагууд руу сэрэгүүдые түргэнөөр эльгээхэ шадабарие харуулха зорилтоор энэ манёвр үнгэргэгдэхэнь гээд информационно агентствонууд мэдээсэнэ.

Англи самолёдуудые нюусаар худалдана

ЛОНДОН. (ТАСС). Урда Африкын засагаархид «Хаукер Сиддли—125» түхэлэй нэгэ хэды реактивна самолёдуудые Англиһаа худалдажа абаа гэжэ «Таймс» газета 8-дахи номертоо мэдээсэнэ. Агаарай сэрэгэй хүсэнүүдтэ Англиин самолёдуудые худалдан абаһан тухай Урда Африкын «Ди Бюргер» гэжэ газетын мэдээсэлые ЮАР-ай оборонын министерствын түлөөлэгшэ буруушаагаагүй гээд «Таймс» газетэ заана.

ЮАР-ай Зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ Англиин самолёдуудые худалдажа болохо ушар Урда Африкын республикада бүү зэбсэг худалдахые хориһон Англиин правительствын шиидхэбэрине сэхэ эбдэһэн ябадал болоно.

ДРВ-гэй МИД-эй буруушаалга

ХАНОЙ. (ТАСС). ДРВ-гэй агаарай дайда руу самолёдуудые эльгээһээр лэ байһанайнь түлөө США-е ДРВ-гэй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэ шоо үзөө. Виньлинь районохи Виньзиан тосхониие мартын 8-да далайһаа нэгэтэ бэшэ буудаһан тушаа эрид шанга буруушаалга мэдүүлээ. Энэ буудалгын үедэ нютаг зоной дундаһаа алуулһан хүнүүд бии, материальна хохидол ушаруулагдаа.

ВИА агентствын дамжуулһанай ёһоор ДРВ-гэй бүрин эрхэ ба аюулгүй байдалда халдан ороһон бүхы ябуулгануудые США-гай болюулха тухай МИД-эй түлөөлэгшэ эрид шанга эрилтэ хээ.

Атомна зэбсэг буруушааһан демонстраци

БРЮССЕЛЬ. (ТАСС). Бельгиин элдэб нютагуудһаа ерэһэн эб найрамдалай тала баригшадай ехэ демонстраци эндэ болоо.

Демонстраци Саблон гэжэ талмай дээрэ эхилээ. «Атомна зэбсэгтэ эсэргүү аяншалгын» хүтэлбэрилэгшэд митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Вьетнамда США-гай хэжэ байһан эзэрхэг түримхэй ябуулгые буруушаагаа, бүү зэбсэг хураахын, Европодохи аюулгүй байдал хангахын, НАТО-һаа Бельгиин гарахын түлөө тэмсэл шангадхаха шухала байһан тухай тэдэнэр мэдүүлээ.

«НАТО-е тарааха!», «НАТО-һаа гараха!», «Вьетнамда США-гай хэжэ байһан эзэрхэг түримхэй ябуулгые болюулха!» гэһэн үгэнүүдтэй плакадуудые бариад, залуушуулай демократическа ба профсоюзна организацинуудай түлөөлэгшэд — демонстрантнууд митингын һүүлээр городой үйлсэнүүдээр ябажа гараа. НАТО-гай штаб-квартира шадар тэдэниие морин ба моторизованно полициин харуулайхид тэдэниие угтаа. Демонстрацида хабаадагшадта эсэргүүгээр нюдэнһөө нёльбоһо гоожуулдаг газтай гранатанууд хэрэглэгдээ.

Бельгиин Коммунис партиин колонно соо КПБ-гай түрүүлэгшэ М. Дрюмо, секретариадай ба Политбюрогой гэшүүд ябалсаа.

Футболдо дуратайшуулай анхаралда

БАЙГША ОНОЙ МҮРЫСӨӨНҮҮД

«Сэлэнгэ» командынгаа «А» классай хоёрдохи, хуушан бүлэгтөө үлэжэ, СССР-эй түрүү һууриин түлөө тэмсэхэ эрхээ үнгэрэгшэ жэлдэ хамгаалжа шадаһандань манай футболдо дуратайшуул үнэн зүрхэнһөө баясаһан байха.

РСФСР доторхи «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ оролсодог футболой командануд байгша ондо гол түлэб 12—12 командаһаа бүридэһэн гурбан зоно хубаарилагдаа юм. Манай «Сэлэнгын» наадаха зоно — Номгон далайһаа эхилээд Ураалай шэлэ хүрэтэрхи зайда оршоһон область, хизаарнуудай командануд мүн. Тэдэниие дурдабал: «Луч» (Владивосток), СКА (Хабаровск), СКА (Шэтэ), «Аэрофлот» (Эрхүү), «Рассвет» (Красноярск), «Томлес» (Томск), «Темп» (Барнаул), «Иртыш» (Омск) «Кузбасс» (Кемерово), «Локомотив» (Челябинск), «Калининец» (Свердловск) гэхэ мэтэнүүд болоно. Эдэнэр барандаа шахуу үнгэрэгшэ жэлдэ манай командатай уулзаһан байха. Харин Челябинскын «Локомотив», Свердловскын «Калининец» командануд манай зоно_до шэнэ юм.

Тиихэдэ Новосибирск хотын армиин спортивна клубай команда нёдондо бирагүйгөөр наадаһан тула «А» классай бүлэгһөө гаргагдаһан байна.

Мүнөө жэл манай «Сэлэнгэ» команда түрүүшынгээ дүрбэн уулзалгануудые ондоо хотонуудаар үнгэргэхэ юм. Жэшээлхэдэ, чэн түрүүн апрелиин 28-да Омск хотын «Иртыштэй», майн 2-то Барнаулай «Темп» командатай, удаань майн 9-дэ Свердловск хотын «Калининецтай», мүн майн 13-да Челябинскын «Локомотивтай» уулзажа мүрысэхэ юм.

Тиихэдэ манай футболдо дуратайшуул майн 27-до Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ «Томлес» командатай «Сэлэнгын-гээ» уулзалгые хараха. Удаань манай футболистнууд июниин юһэ болотор өөһэдынгөө талмай дээрэ Кемеровэй, Красноярскын болон Эрхүүгэй, мүн бусадшье хэдэн командануудтай уулзалгануудые хээд, июниин 16-да Владивостокто, 20-до Хабаровскда мүрысэжэ, дахяад Улаан-Үдэдэ уулзалгануудаа үнгэргэхөө бусаха юм.

1970 оной футболой сезондо зоно бүриһөө зургаа зургаан команда оруулагдаха болонхой. Байгша оной мүрысөөнэй дүнгөөр зургаан һууриин нэгые эзэлжэ шадаагүй команда «А» классай зэргэһээ гаргагдаха ушартай болоно.

Мүнөө үедэ манай футболистнууд Туркмениин түб — Ашхабад хотодо һорилгонуудаа үнгэргэжэ байнхай.

Л. БОБЫКИН.

Сүүд дээрэһээ

АРХИДААНҺАА...

Г. А. Аносов гэгшэ Улаан-Үдын 26-дахи һургуулиин кочегар байһан. Хүдэлмэридөө хайша хэрэгээб хандажа, үбэлэй янгинама хүйтэн нэгэ һүни ажалаа хаяад, архидажа тонилшоһон байгаа. Тэрэнэйнь уршагаар һургуулиинь дулаасуулгын системэ баран тэһэ хүрэжэ эбдэршоо. Иигэжэ архинша зайгуул Аносовой гэмээр 3362 түхэригэй түхеэрэлгэ һалаһан, һургуулиин хэшээл хэдэн үдэрөөр таһалдаһан байха юм.

Г. А. Аносовой хэрэг Улаан-Үдын Советскэ районой арадай сүүд дээрэ харагдажа, гэмынь тодоруулагдаад, хоёр жэлээр түрмэдэ һуулгаха, һургуулида ушаруулһан 3362 түхэригэй хохидолые түлүүлхэ гэһэн шиидхэбэри абтаа. Сүүдэй энэ шиидхэбэрине Буряадай АССР-ай Верховно сүүд баталаа.

Н. БАЗАРОН.

ЕЛҮҮР ДЭЭРЭ. Л. ХАЙДУРОВАЙ ф[ото]

30 МҮНГӨӨР—«МОСКВИЧ»

Түнхэнэй аймагай Жэмһэгэй тоһоной заводой будкын харуулшан Д-Н. Г. Цыбиков лотерейн билеэдэй һүүлшын тиражаар [...]вич» автомашина [...]

Б. БИР[...]

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

17 часһаа 21 час хүрэтэр Москваһаа дамжуулга. 17.05 минутаһаа орон доторхи һонин. 17.15 минутаһаа литературна дамжуулга. 18.15 минутаһаа «Долоон хоног» гэһэн дамжуулга. 19 часһаа «Любовный напиток» гэһэн Доницеттин оперо. 21 часһаа «Мариттэ» гэһэн уран һайханай фильм харуулгаар Улаан-Үдын телестуди хүдэлмэреэ түгэсхэхэ.

Сагай уларил

Улаан-Үдын авиаметстанциин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэйшэг байха, саһан орохогүй. Зүүн-урда зүгһөө һулахаһаар һалхилха. Хойто зүгэй ба Байгал шадарай аймагуудта 8—13, бусад нютагуудта 20—25, Улаан-Үдэдэ һүниндөө 21—23, үдэрынь 3-5 градус хүйтэрхэ.

Мартын 13—14-нэй үдэрнүүдтэ республика дотор бага зэргэ үүлэтэй байха, саһан орохогүй. Зүүн зүгһөө һулахаһаар һалхилха. Һүниндөө 16—21, үдэртөө 1—6, Хойто аймагуудта, мүн Байгал шадар һүниндөө 27—32, үдэртөө 9—14 градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

ПРАВДА БУР[...]
МҮНӨӨДЭР[...] НОМ[...]

Нэгэдэхи хуудаһан[...] мэршин саг зүбөөр хэр[...] һэн түрүү бэшэг. [...] ааша гаргагшадта хараа[...] гэһэн гаршаг доро мэд[...] «Нуга сабшалан үргэ[...] болохо» гэһэн гаршаг [...] мацинууд. Яруунын[...] ажахынуудта адууһа [...] руулха асуудал анхара[...] гэһэн шүүмжэлхы стать[...]

Хоёрдохи хуудаһан[...] нэй ажаһуудаг город[...] Сыреновэй статья. [...] уһан сэбэр байг лэ» [...] респонденци. «Буряадай[...] ческэ түб» гэһэн Д. [...] статья.

Гурбадахи хуудаһан[...] ска аралда наһа бара[...] хилэ сахигша Н. Петро[...] Озеровой очерк. Хилын[...] абтаһан мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһан[...] бүүмнай сэрэгэй албан[...] корреспонденци. Нютаг[...] һонин. Соносхолнууд.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБ[...]

Манай адрес, телефону[...]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора-[...] эрнёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. ре[...] 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря—[...] отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства-[...] 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышлен[...] строительства — 61-35, советского строительства и быта-[...] культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-[...] формации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, [...] бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати ор[...] те Министров БурАССР.

Н-00420. Зак. № 2[...]